

1983/84:19

Tisdagen den 8 november

Kl. 15.00

1 § Upplästes följande inkomna skrivelse:

Till riksdagen

Härmed anhålles om ledighet från riksdagsarbetet under tiden den 21 november–den 20 december 1983 på grund av uppdrag i FN-delegationen. Stockholm den 8 november 1983

Karin Söder

Denna anhållan bifölls av kammaren.

Talmannen anmälde att *Sina Andersson* (c) skulle tjänstgöra som ersättare för Karin Söder.

2 § Svar på fråga 1983/84:54 om avdragsrätten för vissa resekostnader

Anf. 1 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Tommy Franzén har i anledning av en tidningsartikel ställt en fråga till mig. I frågan framhålls bl. a. att det i artikeln uttalas att en direktörs kostnader för resor m. m. i samband med demonstrationen den 4 oktober mot löntagarfonder är avdragsgilla vid beskattningen. Om däremot en metallarbetare reser från någon ort i Sverige för att delta i ett första maj-tåg i Stockholm skulle han inte ha samma rätt till skattebefrielse.

Tommy Franzén har med anledning härav frågat mig om regeringen, om dessa uttalanden är riktiga, avser att komma med förslag som undanröjer dessa och liknande avdrag.

Det är en sedan länge gällande princip för beskattningen att man får göra avdrag för kostnader för intäkternas förvärvande och bibehållande. Däremot får man inte göra avdrag för s. k. personliga levnadskostnader. Varken en löntagare eller en företagare som deltar i en allmän politisk demonstration har enligt min mening rätt till avdrag för kostnaderna.

Tisdagen den
8 november 1983

---

*Om bevissäkringen
vid taxerings-
revision*

Anf. 2 TOMMY FRANZÉN (vpk):

Herr talman! Jag får börja med att tacka för svaret.

Mitt på blanka vardagen när andra måste jobba, marscherade Arbetsgivarförbundet och dess drabanter genom Stockholms gator. Detta var den 4 oktober, och det är den demonstrationen som är upprinnelsen till min fråga. Direktörernas marsch gällde i realiteten inte löntagarfonderna, även om det har framställts så, utan var ett generalangrepp på hela arbetarrörelsen och dess värderingar om rättvisa och solidaritet. Den var ett uttryck för högervågen, för egoismens ideal. Den var de besuttnas politiska manifestation för att slå vakt om sina privilegier. Så långt är vi nog överens.

Men i det sammanhanget uttalade biträdande skattechefen Lars Malmberg – det är detta som har oroat mig – att kostnaderna för resor, hotell m. m. i detta sammanhang var att betrakta som avdragsgilla kostnader vid taxeringen. I det här fallet tolkas de alltså som kostnader för intäkternas förvärvande, inte kostnader i samband med någon allmän politisk manifestation. Det betyder att de saftiga krognotorna, de specialbeställda tågerna och bussarna, till största delen betalas av andra skattebetalare, dvs. av dem som var angreppsmålet.

Om detta är riktigt uttolkat – och det får man väl anta när den näst högst ansvarige i riksskatteverket har gjort uttalandet – innebär detta att löntagarna särbehandlas även på denna punkt. De som har någon form av företag eller av annan anledning B-skattar äger rätt att göra avdrag för sina kostnader för politiska manifestationer till skillnad mot arbetare och tjänstemän, alltså vanliga anställda, som inte har denna rätt.

Nu menar inte jag att politisk verksamhet i sig skall vara avdragsgill. Det skall vara lika för alla och inte heller gälla för dem som har företag eller liknande.

Jag får tolka finansministerns svar på så sätt att avdragen för 4 oktoberdemonstrationen inte bör komma i fråga, och det tycker jag är bra. Men nu är det ju varken finansministern eller jag som tolkar lagen – det tillhör ju de offentliga myndigheternas uppgifter att göra det. Med utgångspunkt i vad biträdande skattechefen har sagt – och jag har inte hört någon dementi från honom på den punkten – förefaller det som om dessa avdrag skulle godkännas.

Därför måste jag upprepa den fråga som jag ställde till finansministern: Avser regeringen, om detta är riktigt, att återkomma till riksdagen med förslag som undanröjer den här möjligheten till avdrag?

Överläggningen var härmed avslutad.

3 § Svar på fråga 1983/84:58 om bevissäkringen vid taxeringsrevision

Anf. 3 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Nic Grönvall har med hänvisning till en tidningsartikel angående vissa taxeringsrevisioner som skattemyndigheterna företagit frågat

justitieministern om han är beredd att vidta åtgärder för att förhindra liknande händelser. Enligt Nic Grönvall skulle tidningsartikeln innehålla uppgifter om att husrannsakan, beslag och polisförhör förekommit vid revisionerna. I artikeln anges vidare enligt Nic Grönvall att man på ansvarigt håll inom taxeringsmyndigheterna med anledning av revisionerna uttalat att man inte vet om det är fråga om skatteflykt eller bra affärer.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Den artikel som Nic Grönvall refererar till behandlar ett flertal olika kontrollaktioner som genomförts i ett län. Enligt artikeln har taxeringsrevisionerna lett till att man kunnat upptäcka skatteundandraganden på miljonbelopp. I många fall har de som undandragit skatt dömts till fängelse för skattebrott. Det uttalande som Nic Grönvall tagit fasta på i artikeln gäller vissa transaktioner för att uppnå skatteförmåner genom köp och försäljningar av travhästar mellan anhöriga. Av artikeln framgår inte att tvångsmedel förekommit i samband med taxeringsrevisionerna. Så har heller inte skett i de speciella fall som Nic Grönvall talar om.

Om Nic Grönvall menar att jag skall lägga fram förslag som försämrar skattemyndigheternas möjligheter att genom taxeringsrevision upptäcka skatteundandragande är svaret givetvis nej.

Om Nic Grönvall menar att jag skall verka för att begränsa myndigheternas möjligheter att tillgripa tvångsmedel mot den som saboterar utredningen i skatteärenden är svaret givetvis också nej.

Anf. 4 NIC GRÖNVALL (m):

Herr talman! Jag tackar för svaret, som jag naturligtvis inte är nöjd med eftersom finansministern svarar på två frågor som finansministern själv har ställt.

I min fråga har jag tagit fasta på det förhållandet att en taxeringstjänsteman förklarat att han företagit taxeringsrevisionsåtgärder och annat ansträngande arbete för taxeringar utan att veta om han har rätt eller fel.

Enligt regeringsformen skall den offentliga makten utövas i överensstämmelse med lagarna. Folkstyrelsen och alla dess maktutövare är alltså underkastade lagens begränsningar. Kravet på lagbundenhet gäller alla former av statsmaktens utövande.

Här har vi alltså nu träffat på en statstjänsteman som utövar en långtgående statsmakt, uppenbarligen utan att veta eller kunna lagens innehåll. Jag vill inte vara särskilt kritisk mot denne företrädare för statsmaktens utövande, utan kan bara konstatera att det är många med honom som saknar kunskap om bl. a. skattelagens innehåll i vårt land. Detta innebär en mycket stor fara för bevarandet av rättsstaten Sverige.

Jag ville med min fråga få finansministern – eller i främsta rummet justitieministern – att uttala sig om huruvida regeringen är beredd att göra någonting åt den allvarliga brist i skattelagstiftningen som gör att den är obegriplig för många.

Nu vill jag fråga finansministern, sedan jag förklarat innehållet i den fråga

jag ställt, om finansministern är beredd att vidta åtgärder som syftar till att minska dessa risker – eller i varje fall är beredd att verka för att den som råkar ut för ett ingripande från skattemyndigheter och skattekontrollmyndigheter och därav förorsakas kostnader och besvär, i framtiden kan få ersättning för de kostnader som uppkommer på grund av hans ansträngningar att kämpa för sin integritet.

Anf. 5 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Jag har redan svarat på Nic Grönvalls fråga. Jag har t. o. m. gjort mig besväret att dela upp den i två frågor, för att det skall stå helt klart vad jag avser.

Anledningen till att jag gör ett inlägg till i denna debatt är att Nic Grönvall, på grunder som är mig obekanta, antyder att en tjänsteman skulle ha handlagt ett ärende felaktigt. Vi har inte hittat något underlag för sådana påståenden. Inte ens den av Nic Grönvall åberopade tidningsartikeln innehåller någon som helst antydning om att tvångsmedel skulle ha använts i detta ärende eller att de personer som det gäller skulle ha åsamkats några kostnader. Det gör att jag ställer mig frågande till hela det engagemang som Nic Grönvall har i just detta speciella fall.

Givetvis kvarstår kravet på alla statstjänstemän att följa lag och förordning, uppträda med tillbörlig hänsyn till medborgarnas integritet och ekonomiska intressen. För att jag skall ta upp en seriös debatt i denna fråga – ett enskilt fall, Nic Grönvall – bör det väl finnas något som helst belägg för att något av dessa intressen har skadats.

Anf. 6 NIC GRÖNVALL (m):

Herr talman! Det är värt att notera att finansministern vill undandra sig att diskutera den principiella frågan, som jag tycker kommer till uttryck i det uttalande som skattemyndighetens företrädare gjorde och som visar att han är tveksam om lagens innehåll. Det är en mycket väsentlig fråga, värd all debatt. Jag erbjuder gärna finansministern att bortse från frågans formella innehåll och att debattera det principiella.

Det är i en tid av ramlagstiftning och generalklausuler angeläget att markera att det är den enskilde som får bära ansvaret för lagstiftarens oförmåga att skriva klara och distinkta lagar. Det är den skattskyldige som svävar i osäkerhet om var han står. Det är den skattskyldige som drabbas av att myndigheterna i sin myndighetsutövning inte vet var de skall ställa sig. Det talas i dessa dagar mycket om samhällsmoral och lojalitet, och man är naturligtvis rädd för att byråkratin vill ta till dessa vägar i sin utövning av skattelagstiftningen. Det är därför angeläget – jag ber än en gång finansministern uttala sig om saken – att finansministern är beredd att verka för exempelvis ett utökat rättsskydd för den enskilde som råkar ut för konsekvenserna av denna typ av lagstiftning, genom att ge honom kostnadsskydd för de rättegångar han kan dras in i på orätmätig grund.

Anf. 7 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Det som har ägt rum i detta ärende är att det har företagits en taxeringsrevision. En sådan företar man just därför att man inte vet huruvida den deklaration och den taxering det gäller är riktig eller inte. Jag vill med största bestämdhet hävda att en taxeringsrevision företas just på den grunden, och inte därför att det måste föreligga övertygande bevisning om brott. Jag tycker att Nic Grönvall visar en generande okunnighet om innehållet i våra skattelagar.

Sedan är det en helt annan fråga – som över huvud taget inte berörs i den fråga som ställdes och som jag har kommit hit för att besvara – huruvida vi skall införa ytterligare ersättningar till medborgare bl. a. i samband med rättegång. Det är en fråga som jag inte var beredd på skulle komma upp i detta sammanhang. Som frågan ställdes var den ett angrepp på en enskild statstjänsteman för att han förfarit oriktigt, och det bör med viss skärpa tillbakavisas. Nic Grönvall har inget som helst belägg för det han antyder i sin fråga.

Anf. 8 NIC GRÖNVALL (m):

Herr talman! Jag är naturligtvis angelägen att understryka att en debatt här om en enskild åtgärd i ett län i Sverige är intresselös. Det intressanta är den principiella debatten om huruvida det är ett acceptabelt förhållande att svenska medborgare och svenska myndighetsutövare saknar kunskap om vad lagen innehåller. Det faktiska fallet innebar ju, finansministern, att efter taxeringsrevisionen konstaterade den man som hade utfört den att han inte visste om han hade ett skattebrottsfall eller ett full lagligt fall i sina händer. Finansministern måste väl ändå medge att det är både uppseendeväckande och beklagligt att en statstjänsteman som har gått igenom ett fall inte ens då vet om han är ute för att taxera eller inte.

Anf. 9 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Jag konstaterar att Nic Grönvall har en viss svårighet att hålla sig borta från det konkreta ärendet och föra den principiella debatt som han efterlyser. Men, Nic Grönvall, ta då upp frågan med mig en annan gång, så skall vi diskutera de principiella problem som kan finnas när enskilda på grund av övergrepp eller felaktigheter från myndigheternas sida åsamkas kostnader i samband med rättegång eller på annat sätt! Det är nämligen ett helt annat problem än det Nic Grönvall nu uppehåller sig vid.

Anf. 10 NIC GRÖNVALL (m):

Herr talman! Jag tackar för denna inbjudan, och jag skall naturligtvis hörsamma den. Det är bara att beklaga att finansministern när det gäller denna fråga, som borde vara honom så väl bekant, inte vill föra den principiella debatten redan i dag.

Överläggningen var härmed avslutad.

Tisdagen den
8 november 1983

*Om frisläpp av
investerings-
reserver*

4 § Svar på fråga 1983/84:65 om frisläpp av investeringsreserver

Anf. 11 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Stig Josefson har – mot bakgrund av regeringens beslut den 6 oktober 1983 att förlänga frisläppen av investeringsfonderna – frågat mig vad som är orsaken till att regeringen, till skillnad mot den förra regeringen, inte behandlat investeringsfonder och investeringsreserver likformigt och alltså förlängt frisläppen även av reserverna.

Till att börja med vill jag framhålla att inte heller den förra regeringen behandlade investeringsfonder och investeringsreserver likformigt i alla avseenden. Frisläppen av reserverna har även tidigare varit mer begränsade än frisläppen av fonderna.

Det finns enligt min mening också goda skäl att vara mer restriktiv med frisläppen av investeringsreserverna än med frisläppen av fonderna. Jag vill erinra om att de till reserverna kopplade bankkontona är räntebärande, medan motsvarande konton för investeringsfonderna är räntelösa. Till detta kommer att reserverna – till skillnad mot fonderna – är generellt fria efter tre år från bokslutsdagen (om kalenderår tillämpas). Efter denna tid kan reserverna alltså användas för investeringar utan särskilt tillstånd.

Anf. 12 STIG JOSEFSON (c):

Herr talman! Jag tackar finansministern för svaret på min fråga, även om jag är något besviken på det.

Finansministern säger att det finns goda skäl att vara restriktiv med frisläppen av investeringsreserverna. Jag vill då säga att jag inte anser att de två argument för detta som framförts är tillräckligt starka för att motivera att man behandlar investeringsreserverna på annat sätt än investeringsfonderna.

Syftet med investeringsreserverna var ju att jämställa de mindre och medelstora företagen med de storföretag som hade möjlighet att avsätta till investeringsfonder. Man skulle härigenom ge de mindre företagen möjlighet inte bara att skapa resurser för omedelbara investeringar utan givetvis också att bygga upp resurser för framtida investeringar. Investeringsreserverna och investeringsfonderna har naturligtvis också använts i konjunkturpolitiskt syfte. Jag har mycket svårt att förstå att det skulle finnas mindre skäl i dag att släppa investeringsreserverna på samma sätt som investeringsfonderna i syfte att stimulera sysselsättning och investeringslust.

Småföretagen har under lågkonjunkturen visat att de har förmågan att ställa upp snabbt, och de har fått många erkännanden också från socialdemokratiskt håll för det nyskapande som sker i denna typ av företag. Det är därför beklagligt att man inte har kunnat ge de mindre och medelstora företagen samma möjligheter som storföretagen att utnyttja investeringsreserverna. Detta har väckt olust och oro ute i bygderna bland dessa grupper, som frågar sig vad som är innebörden av socialdemokraternas politik när det gäller småföretagsamheten. Vi hade förväntat oss att de i möjligaste mån skulle behandla stora och små företag likartat och i en besvärlig situation vara

angelägna om att stimulera till ökad investering och ökad sysselsättning också inom de mindre företagen.

Nr 19

Tisdagen den
8 november 1983

Överläggningen var härmed avslutad.

---

*Om planerna på en
ny omsättnings-
skatt, m. m.*

5 § Svar på fråga 1983/84:70 om planerna på en ny omsättningsskatt, m. m.

Anf. 13 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Knut Wachtmeister har – mot bakgrund av det förslag om grundavgift på 20 % som lagts fram i departementspromemorian (Ds Fi 1983:21) Breddat underlag för produktionsfaktorskatter – ställt följande frågor.

1. Avser regeringen att i höst föreslå riksdagen en sådan miniproms som väsentligt skulle drabba bl. a. stora grupper pensionärer och jordbrukare samt vidare anställda som arbetar i företag med vinstandelssystem?

2. Instämmer finansministern i departementspromemorians slutsats att 20 procentenheter av socialförsäkringsavgifterna är att betrakta som en ren skatt?

Ett förslag om grundavgift kommer inte att föreläggas riksdagen i höst. Svaret på den första frågan är därför nej.

Beträffande den andra frågan kan jag konstatera att promemorians förslag, som har utarbetats av en interdepartemental arbetsgrupp, efter remissbehandling är föremål för beredning inom regeringskansliet.

I väntan på resultatet av den vidare beredningen är jag inte beredd att ta ställning till arbetsgruppens gränsdragning mellan skatter och avgifter.

Anf. 14 KNUT WACHTMEISTER (m):

Herr talman! Jag skall be att få tacka finansministern för svaret på mina frågor.

Förslaget från en arbetsgrupp inom finansdepartementet att införa en s. k. miniproms finns det all anledning att kraftigt protestera mot. Den viktigaste principiella kritiken är att det tidigare sambandet mellan erlagda avgifter och utgående förmåner ytterligare uppluckras. Tidigare har man åtminstone försökt påskina att blott den allmänna löneavgiften är en skatt, men nu erkänner man eller påstår att ca 20 % av socialavgifterna i verkligheten utgör skatter. Då borde man i vart fall inte kalla den nya pålagan för en grundavgift utan för en skatt.

Förslaget skulle, om det genomförs, direkt motverka den politik som regeringen annars bekänner sig till. Två av de största problemen för regeringen är arbetslösheten och inflationen. Företagens kostnader kommer att öka, vilket negativt påverkar möjligheterna att hålla nere inflationen.

Straffskatten på egenföretagare som fyllt 65 år kan vara droppen som får vederbörande att upphöra med sin rörelse, varvid anställda självfallet riskerar att bli friställda. Utredningen kanske menar att detta kompenseras

*Om lönekraven
efter införande av
löntagarfonder*

av att företagen inte gärna kommer att ha kvar anställda som fyllt 65 år, varför dessa skulle kunna ersättas med nytt folk. Efter svekdebatten om pensionernas bristande värdesäkring är det anmärkningsvärt att man ens funderat på att utdela ytterligare slag mot pensionärerna.

Många redan hårt pressade jordbrukare skulle drabbas genom att skatten skulle läggas på arrendeinkomster och intäkter av rotpostförsäljningar. Jordägare som kyrkan, domänverket och bolag skulle inte drabbas av arrendeskatten, vilket skulle snedvrída konkurrensen. F. ö. skulle det bli mycket svårt för en jordägare att kompensera sig för avgiftshöjningen, och i vart fall skulle det inte vara möjligt förrän löpande avtal gått ut. Utbudet av virke skulle genom en 20-procentig avgift på rotpostförsäljning självfallet inte öka. En annan oformlighet är att grundavgift skulle utgå för det företagsanknutna vinstdelningssystemet men uppenbarligen ej för pensionsstiftelser enligt tryggandelagen. Att man angriper vinstandelssystemet har naturligtvis sin grund i att man vill underlätta för de blivande löntagarfonderna. Ytterligare vägande kritik mot förslaget är att ingen analys har gjorts av de samhällsekonomiska effekterna eller personalkonsekvenserna för den administrativa delen. Inte heller har man tillfredsställande lyckats få fram hur stor inkomstförstärkningen kommer att bli för staten – det talas om ett par hundra miljoner.

Jag har full förståelse för att finansministern nu svarar att det inte är aktuellt att i höst lägga fram någon proposition i ärendet. Jag får då fråga om finansministern funderar på att återkomma till våren.

Beträffande den andra frågan har jag full förståelse för den osäkerhet som finansministern känner och som har medfört att finansministern ännu inte vill yttra sig om huruvida man skall betrakta 20 procentenheter av socialförsäkringsavgifterna som en ren skatt. Jag vore alltså tacksam få veta om finansministern återkommer i vår beträffande en s. k. miniproms.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på fråga 1983/84:82 om lönekraven efter införande av löntagarfonder

Anf. 15 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Göte Jonsson har frågat statsministern om det föreligger någon överenskommelse mellan regeringen och löntagarnas organisationer som innebär att löntagarna skall sänka lönekraven bara av den anledningen att löntagarfonderna genomförs?

Frågan har överlämnats till mig för besvarande.

Svaret är nej.

Anf. 16 GÖTE JONSSON (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka finansministern för svaret på min fråga. Det var i och för sig kort och koncist, och det föranleder mig att omedelbart

---

*Om beskattningen
av prästers förmån
av tjänstebostad*

ställa en motfråga: Med vilken rätt går statsministern och andra socialdemokrater ut och säger att om vi får löntagarfonder kommer Sveriges löntagare att avstå en del av sina lönekrav i kommande avtalsförhandling, och att det skulle vara stabiliserande för samhällsekonomin?

Låt mig peka på några punkter. Vi vet genom samstämmiga opinionsundersökningar att majoriteten av Sveriges löntagare inte vill ha löntagarfonder. I den senaste SIFO-mätningen som gjordes beträffande bl. a. LO-medlemmarnas inställning till fonderna var 49 % av LO-medlemmarna motståndare till det förslag till fonder som regeringen har presenterat. 24 % var för.

Tidigare ställdes en fråga om fonderna var bra för landet. Då visade det sig att 23 % trodde att fonderna var bra för landet, under det att 57 % var emot fonder. Det gäller hela den svenska befolkningen. Vid en förfrågan som ställdes till samtliga löntagarkategorier om de var beredda att avstå från löneutrymme om vi får fonder, blev svaret att 54 % inte var beredda att avstå. Enbart 22 % accepterade.

Socialdemokraterna har nu gjort den här frågan till en av de viktiga frågorna när det gäller den här fondebatten. Jag skulle vilja fråga finansministern: Hur stämmer egentligen detta? Menar finansministern att de löntagare som inte vill ha fonder samtidigt som tack för att de får de fonder som de inte vill ha också skall avstå löneutrymme? Det här resonemanget stämmer inte.

Min andra fråga lyder: Tänker regeringen lagstiftningsvägen begränsa löneutrymmet, om den socialistiska majoriteten i Sveriges riksdag beslutar om införande av löntagarfonder?

Jag skulle vilja uppmana regeringen och finansministern: Underskatta inte de svenska löntagarna! Regeringen måste faktiskt sluta att kollektivansluta svenska löntagare åsiktsmässigt till fondsystemet. Det räcker med att ni faktiskt fysiskt kollektivanslutit svenska löntagare till SAP via Landsorganisationen. Jag skulle vara tacksam om finansministern ville svara på mina frågor.

Med vilken rätt går regeringen ut och säger att löntagarna skall avstå löneutrymme om man får fonder? Tänker regeringen lagstifta i lönefrågan, om löntagarna inte själva är beredda att avstå löneutrymme?

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på fråga 1983/84:92 om beskattningen av prästers förmån av tjänstebostad

Anf. 17 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Knut Wachtmeister har, med hänvisning till att skattemyndigheterna påstås ofta väsentligt höja det skattemässiga värdet av tjänstebostaden för präster, frågat mig om jag avser att vidta några åtgärder, syftande till en mer enhetlig och rimlig beskattning av prästernas tjänstebostad.

*Om beskattningen
av prästers förmån
av tjänstebostad*

För värderingen av bostadsförmån gäller den allmänna regeln att det skattepliktiga värdet i princip skall motsvara marknadsvärdet. Förmån i tjänsten av hyresbillig bostad utgör en typ av förmån som skall beskattas om värdet sammanlagt överstiger 600 kr. för år räknat.

Beträffande värdesättningen tillämpas i allmänhet vissa schablonmässiga grunder, bl. a. uppgifter om hyrorna i de allmännyttiga bostadsföretagen och uppgifter om det faktiska hyresläget på orten.

Den hyra som faktiskt erlaggs för prästboställena har begränsats till att avse endast en viss maximiyta av bostaden samt en viss procent av inkomsten, s. k. procenthyra. Som exempel kan nämnas att den utgör 15 % av andra tjänstetidsklassen i lönegrad för kyrkoherde. Dessa principer för hyressättningen bygger på överenskommelser mellan statens arbetsgivarverk och SACO/SR som representant för Svenska kyrkans personalförbund. Hyrorna fastställs av resp. stiftsnämnd.

Skattemässig kan systemet med procenthyror få den konsekvensen att det uppstår en skillnad mellan det som enligt skattemyndigheterna utgör marknadsmässig hyra och procenthyran. Om procenthyran är lägre än marknadshyran skall mellanskillnaden enligt gällande bestämmelser tas upp som intäkt.

Det bör enligt min mening vara möjligt att ge avtalen om hyressättningen för prästboställena ett sådant innehåll att det normalt inte skall behöva uppkomma några skattemässiga problem. Enligt vad jag har inhämtat pågår förhandlingar i just det syftet mellan de berörda parterna.

Jag är med hänvisning till det anförda inte beredd att föreslå någon ändring av skattebestämmelserna på området.

Anf. 18 KNUT WACHTMEISTER (m):

Herr talman! Jag skall be att få tacka finansministern för svaret på min fråga. Det problem vi här diskuterar rör ekonomiskt sett inte många människor – blott dem som bor i landets ca 1 600 prästgårdar. För hundratusentals församlingsbor runt om i Sverige är det emellertid av stor betydelse att prästen är anträffbar inom rimligt avstånd, nämligen i prästgården.

Tvingas prästerna nu av en orimlig skattebelastning bort från sina tjänstebostäder, prästgårdarna, riskerar de levande kulturmiljöer som många prästgårdar utgör att förstöras. I det här sammanhanget kan det faktiskt vara berättigt att tala om ett oskattbart kulturarv.

Det är alltså inte enbart rättviseskäl som talar för att de kyrkans tjänare som bor i prästgårdarna får en rimlig och likformig beskattning. Det är inte acceptabelt att vissa skattemyndigheter går ifrån praxis och betraktar den ofta otidsenligt stora bostaden som en löneförmån och taxerar upp vederbörande präst. Det har talats om eftertaxeringar på upp till 20 000 kr. till följd av en uppvärdering av bostadsförmånen.

Jag kunde i finansministerns svar trots allt läsa en viss förståelse för det här problemet. Han tror att de förhandlingar som nu pågår resulterar i att några skattemässiga problem inte kommer att uppstå. Eftersom finansministern

inte är särskilt benägen att svara på följdfrågor i eftermiddag, ställer jag ingen ytterligare fråga.

Överläggningen var härmed avslutad.

Nr 19

Tisdagen den
8 november 1983

---

*Om prästers
tjänstebostäder*

8 § Svar på fråga 1983/84:99 om prästers tjänstebostäder

Anf. 19 Civilminister BO HOLMBERG:

Herr talman! Bertil Jonasson har frågat mig vilka åtgärder regeringen är beredd att vidta för att inte våra prästgårdar skall avvecklas.

Jag kan nämna att omkring 1 650 prästgårdar i dag är anvisade som tjänstebostäder åt präster i svenska kyrkan. Skyldigheten för ett pastorat att hålla tjänstebostad åt kyrkoherden eller en komminister i pastoratet grundar sig på regeringsbeslut enligt lagen om kyrkliga kostnader. Det är också regeringen som i varje enskilt fall beslutar om befrielse från skyldigheten att anordna tjänstebostad.

I lagen och förordningen om förvaltning av kyrklig jord finns utförliga bestämmelser om uppsikten över och vården av prästgårdarna och om stiftsnämndernas och boställsnämndernas uppgifter i dessa hänseenden. Där föreskrivs också att man vid förvaltningen skall beakta kulturminnesvårdens intressen i skälighets omfattning.

Bakgrunden till Bertil Jonassons fråga är emellertid att präster på flera håll har beskattats för skillnaden mellan den tjänstebostadshyra som de har betalat enligt gällande bestämmelser och en av taxeringsmyndigheterna uppskattad marknadsmässig hyra för prästgården. Vidare har det framförts krav på en översyn av nuvarande grunder för beräkningen av tjänstebostadshyran för präster.

Beträffande skattefrågan vill jag hänvisa till det svar som finansministern nyss har lämnat till Knut Wachtmeister.

Enligt 1983 års löneavtal för statstjänstemän m. fl. (ALS 1983) skall parterna under avtalsperioden ta upp förhandlingar om minskning av antalet tjänstebostäder inom den statligt lönereglerade sektorn och om ändringar i reglerna om bestämmande av tjänstebostadshyra. De förhandlingarna pågår f. n.

Det är för tidigt att uttala sig om vilka verkningar utgången av de pågående förhandlingarna kan få och om särskilda åtgärder behövs från regeringens sida beträffande prästgårdarna.

Anf. 20 BERTIL JONASSON (c):

Herr talman! Jag tackar civilministern för svaret på min fråga.

Våra prästgårdar, som representerar oskattbara kulturarv, hotar att försvinna, dels på grund av hård beskattning av dem som bebor prästgårdarna, dels också på grund av högre hyreskrav från de offentliga arbetsgivarna.

Att taxera hyresgästen, oftast prästen, för förmån av hela huset – tjänstebostaden – har lett till att en alltför hög förmån har lagts på. Då

prästgårdarna i de flesta fall är stora blir den s. k. förmånen mycket hög. Alltför liten hänsyn torde enligt min mening ha tagits till det förhållandet att lokalerna används för andra ändamål, för församlingsarbete. Bostaden används inte enbart för prästens och hans familjs privata behov. Bostäderna är dessutom i många fall större än vad prästfamiljen behöver eller vill ha. Därför vägrar nu många präster att bo i prästgårdarna.

Jag skall inte ytterligare kommentera skattefrågan. Den har varit uppe till debatt nyss. Men jag kan ändå inte undvika att gå ut ifrån den aspekten – den är huvudorsaken till att prästerna flyr prästgårdarna.

Jag är rädd att prästgårdarna kommer att försvinna, vilket jag betraktar som synnerligen olyckligt. Prästgården är ett kulturarv, och för människor i många situationer är den också en tillflyktsort som kommer att saknas av många.

Civilministern hänvisar nu till förhandlingar som skall ske beträffande tjänstebostadshyran och vill inte uttala sig om utgången av dem. Men, herr civilminister, detta är väl ändå en fråga som kan få tråkiga följder i en framtid.

Jag vill fråga civilministern: Inser inte civilministern att de här prästgårdarna har ett stort värde som man ändå bör bevara och att man därför bör ta vara på de aktuella synpunkterna i tid, så att man inte förlorar något väsentligt?

Anf. 21 Civilminister BO HOLMBERG:

Herr talman! Vad beträffar den ekonomiska sidan har jag påtalat att det pågår förhandlingar. Jag vill också säga till herr Jonasson att det finns regler. Kostnaderna för kyrkoherde och komminister är "takade" på det sättet att en kyrkoherde inte är skyldig att betala hyra för mer än högst 140 m² – och storleken i kvadratmeter är något lägre om det är fråga om komminister. Det finns vidare en bestämmelse som säger att en kyrkoherde inte skall betala högre hyra än 15 % av lönen.

Det finns alltså regler om detta. Sedan vill jag självfallet inte föregripa de förhandlingar som nu pågår i vad gäller den ekonomiska biten.

Jag redovisade också för herr Jonasson de regler och lagar som gäller i dag för att statsmakterna på olika sätt skall kunna hävda de kulturella värden som här har tagits upp. Jag menar att de regler som gäller i dag är en tillräcklig garanti.

Vi får se vad som kan bli resultatet av de diskussioner som nu har tagits upp.

Anf. 22 BERTIL JONASSON (c):

Herr talman! Jag är på det klara med att det finns sådana regler som finansministern och nu också civilministern har redogjort för. Herr Wachtmeister var också inne på detta.

Men tolkningarna blir ändå mycket olika från fall till fall. Det är detta som i mycket stor utsträckning gör att det kan haka upp sig, och då får vi dessa svårigheter. Ur den aspekten är jag rädd för att det kan bli en tillbakagång.

Det vore synd om prästgårdarna försvann. Jag tolkar det sista som

civilministern sade som att man ändå skall följa den här frågan. Tolkar jag detta fel, vill jag ändå ha sagt att detta är en så pass väsentlig fråga för församlingarna och för många människor att man inte bara får släppa den hur som helst, utan man måste följa upp den. Därför vädjar jag till civilministern och regeringen att följa upp frågan.

Överläggningen var härmed avslutad.

Nr 19

Tisdagen den
8 november 1983

---

*Om Kalmar som
"byråkratisk
frizon"*

9 § Svar på fråga 1983/84:74 om Kalmar som "byråkratisk frizon"

Anf. 23 Civilminister BO HOLMBERG:

Herr talman! Agne Hansson har frågat mig om jag är beredd att låta kommunerna i Kalmar län och länet som helhet utgöra försöksområde för en "byråkratisk frizon".

Ett omfattande förändringsarbete pågår om kommunernas roll i samhällsutvecklingen. Genom kommunindelningsreformen har kommunerna numera förutsättningar att ta ett ökat ansvar för olika samhällsuppgifter. Jag anser mot den bakgrunden att vi kan begränsa den långtgående statliga styrningen av kommunektorn.

Regeringen tillsatte i mars i år stat-kommun-beredningen. Denna har till uppgift att se över formerna för samverkan mellan stat och kommun samt hur det statliga regelsystemet skall kunna förenklas.

Det är enligt min mening angeläget att vi så snart som möjligt kan nå fram till resultat. Regeringen överväger därför att under vårriksdagen lägga fram en proposition om försöksverksamhet med minskad statlig reglering av kommunal verksamhet. Avsikten är att regeringen skall kunna ge kommuner dispens från en del statliga regler. Genom att pröva nya och obyråkratiska former för samverkan mellan stat och kommun hoppas jag att de kommunala organen skall kunna söka sig fram till lösningar som bäst svarar mot lokala behov och förutsättningar.

Ett underlag för regeringens förslag om försöksverksamheten kommer att utarbetas av stat-kommun-beredningen. Frågan om hur de medverkande kommunerna skall utses kommer att behandlas av beredningen.

Jag är alltså inte beredd att i dag lämna besked om vilka kommuner som bör delta i den kommande försöksverksamheten.

När det gäller den statliga regionala förvaltningen pågår ett arbete för att åstadkomma en bättre samordning av olika verksamheter. Däremot finns det inga planer på att direkt göra hela län till "byråkratiska frizoner".

Anf. 24 AGNE HANSSON (c):

Herr talman! Jag tackar för svaret.

Civilministern har vid flera tillfällen gett uttryck åt uppfattningen att han och regeringen skulle vara beredda att vidtaga åtgärder för att minska detaljstyrningen och därmed ge större frihet åt de enskilda människorna. Det är en uppfattning som i många stycken stämmer väl överens med vad också vi från centern hävdar.

*Om Kalmar som
"byråkratisk
frizon"*

Det finns helt klart en fara för demokratin i dag genom den misstro och resignation som allt fler känner på grund av den tilltagande centraliseringen. Kommunindelingsreformen har verkat i negativ riktning – som jag ser det.

Eftersom detaljregleringen och centralstyrningen hittills inte avtagit under det senaste året utan i stället tilltagit – regeringen har ju i några fall t. o. m. avbrutit det arbete som inleddes av regeringarna Fälldin – hälsade jag de nya signalerna från civilministern med tillfredsställelse.

När idén om byråkratiska frizoner togs upp i debatten, tyckte jag det lät intressant ur Kalmar läns synpunkt. I länet finns en klart uttalad ovilja mot centralstyrning. Landstinget har t. ex. byggt upp ett långtgående decentraliserat beslutsfattande och kommit en bra bit på vägen mot utvecklingen av humanare vårdformer utanför institutionerna.

Själv har jag här i riksdagen motionerat om förenklade regler för statsbidragsgivningen till kommuner och landsting men tyvärr mött motstånd från socialdemokratiskt håll. Efter civilministerns uttalanden borde det, som jag ser det, ha funnits en gemensam framkomlig väg. Men tyvärr är civilministern tydligen inte beredd att förklara Kalmar län som byråkratisk frizon. Motiveringen är att man inte tänker göra hela län till frizoner. Men det finns ju klara samband mellan kommunernas och landstingens verksamhet. Är inte civilministern t. ex. beredd att ge landstinget och kommunerna möjligheter att ha gemensamma beslutsorgan för sjukvården och socialvården?

Anf. 25 Civilminister BO HOLMBERG:

Herr talman! Jag vill först säga till Agne Hansson att intresset från kommunernas sida har varit mycket stort för att få delta i den här försöksverksamheten. Jag har talat med mina medarbetare i departementet, som säger att det har ringt företrädare för 30–40 kommuner, som vill vara med. Det är positivt att det ute i våra kommuner finns detta starka gehör för att vara med och göra försök med en enklare och mindre byråkratisk organisation.

Agne Hansson tar här upp frågan om att göra ett helt län till frizon. Vi arbetar i olika beredningar och inom civildepartementet med de frågeställningar som gäller landstinget. Det är inte samma problematik för landstinget som för kommunerna när det gäller demokratifrågor. Kommunerna är i dag starkare reglerade.

Men det finns andra frågeställningar som är intressanta att ta upp på landstingssidan, bl. a. ett fullföljande av Spri-kampanjen när det gäller bättre service inom hälso- och sjukvården. Nu pågår diskussioner med Landstingsförbundet på denna punkt. Men inget sådant beredningsarbete har gjorts som innebär att man skulle ta med ett helt län i den s. k. frizonen, utan vi arbetar med de frågorna i första hand med avseende på primärkommunerna. Vi diskuterar vidare en samordning i vad gäller länsförvaltningen på den statliga sidan, och vi diskuterar bl. a. servicebiten på landstingssidan.

Anf. 26 AGNE HANSSON (c):

Herr talman! Jag kan försäkra civilministern att det finns ett stort intresse för dessa frågor både i Kalmar län som helhet och i enskilda kommuner i Kalmar län. Det finns säkert förutsättningar för civilministern att få en positiv medverkan från länet när det gäller det här arbetet, om han är beredd att motta ett erbjudande om medverkan.

Sedan säger han att det inte finns samma problematik på länsnivån som helhet som i primärkommunerna. Jag menar att det gör det, och länsnivån är den nivå där det folkliga inflytandet i dag är minst utvecklat. Där finns två beslutsorgan, ett som fungerar som statens förlängda arm. Det hade därför varit angeläget att i första hand påbörja en försöksverksamhet på det området.

Men om jag fattar civilministern rätt är han inte beredd att som försöksverksamhet pröva möjligheten att ge medborgarna större inflytande i länsanglägenheterna. Eftersom landstingen är de breda länsparlamenten, förvånar det mig något att inte civilministern – med tanke på den politiska bakgrund han har – är beredd att vidga demokratin på länsplanet.

Anf. 27 Civilminister BO HOLMBERG:

Herr talman! Låt mig bara kort säga, att när jag anförde att problematiken är en annan i primärkommunerna jämfört med i landstingen, menade jag den lagstiftning som gäller i Sverige med avseende på den kommunala organisationen. Lagstiftningen är mer detaljreglerad för primärkommunerna än för landstingen. Det är därför vi i första hand har valt ut primärkommuner när det gäller försöket med frizoner.

Sedan pågår det också diskussioner om att få ett konkret underlag från försöksverksamhet i något län för att se om man kan få till stånd en minskad sektorisering på den statliga sidan. Jag menar därför att vi har en heltäckande problembild när vi arbetar för att åstadkomma förändringar. Men tanken är, som jag tidigare sade, icke att försöka ta ned alla bollar i ett län och göra en frizon av ett helt län.

Anf. 28 AGNE HANSSON (c):

Herr talman! Jag beklagar att civilministern i det här fallet inte är beredd att förklara Kalmar län som försöksområde. Jag befarar därför att det stannar vid vackert tal från regeringens sida om en förenkling i regelsystemet och en ökad frihet för medborgarna och att talet inte övergår i handling.

Jag önskar civilministern framgång i hans arbete – jag förstår att det blir svårt att få gehör för de här synpunkterna i den omgivning där Bo Holmberg nu arbetar.

Anf. 29 Civilminister BO HOLMBERG:

Herr talman! Det är lätt att helt demagogiskt säga att regeringens ambitioner att åstadkomma en enklare samhällsorganisation och mindre byråkrati i vårt land bara är vackert tal. Agne Hansson får väl återkomma när vi fått tid på oss och har redovisat resultatet. Vi har gjort en analys, och vi är

Tisdagen den
8 november 1983

*Om räddnings-
tjänsten i Visby*

framme vid en rad praktiska förslag. Låt oss föra den här diskussionen när vi har fått visa våra instrument. Då tror jag att Agne Hansson kommer att upptäcka att detta inte är bara ord utan att det ligger ett djupt allvar bakom orden från regeringens sida.

Anf. 30 AGNE HANSSON (c):

Herr talman! Jag hoppas att jag så småningom skall få äse det allvaret. Jag vill än en gång understryka att jag önskar civilministern framgång i det här viktiga arbetet. På den punkten har vi inga delade uppfattningar.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på fråga 1983/84:86 om räddningstjänsten i Visby

Anf. 31 Försvarsminister ANDERS THUNBORG:

Herr talman! Gunhild Bolander har frågat mig i hur stor utsträckning det av chefen för marinen framförda förslaget att fyra av flygvapnets tunga helikoptrar skall tas i anspråk som ubåtsjakthelikoptrar kommer att påverka beredskapen för räddningstjänsten i Visby.

Ubåtsskyddskommissionen ansåg att ytterligare fyra tunga helikoptrar så snart som möjligt borde tillföras ubåtsjaktfunktionen. Detta kunde, enligt kommissionens mening, ske antingen genom att flygvapnets helikoptrar byggdes om eller genom att nya helikoptrar anskaffades. Överbefälhavaren och chefen för marinen har därefter hos regeringen hemställt om att få bygga om fyra tunga helikoptrar till ubåtsjakthelikoptrar. I tilläggsbudget 1 till statsbudgeten för detta budgetår har medel begärts för att bl. a. med största skyndsamhet förstärka helikopterfunktionen.

Om fyra av flygvapnets tunga räddningshelikoptrar byggs om till ubåtsjakthelikoptrar, kommer helikopterresurserna att omdisponeras och kompletteras. Inriktningen är som tidigare att en helikopter som inte är ubåtsjaktutrustad skall vara stationerad i Visby. Räddningstjänsten i Visby kommer således inte att påverkas av den ombyggnad som görs av flygvapnets helikoptrar.

Anf. 32 GUNHILD BOLANDER (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka försvarsministern för svaret på min fråga, vilket jag uppfattar som positivt.

Anledningen till frågan är den oro som funnits hos den gotländska allmänheten, hos sjukvårdsansvariga inom kommunen, hos helikopterbesättningarna, hos fritidsbåtsfolket och hos yrkesfiskarna – både svenska och utländska – inför det förslag som kom från chefen för marinen under sommaren. Förslaget var att till det förstärkta ubåtsförsvar som riksdagen under våren beslutat om få ianspråkta flygvapnets helikoptrar till viss del. Utöver marinens egna tio helikoptrar skulle fyra av flygvapnets tio helikoptrar byggas om och förses med hydrofonutrustning för att användas i

---

*Om stimulans till
ungdomar att starta
egna företag*

spaningsssyfte. Alla fyra skulle tas ur den grupp på sex helikoptrar som är stationerade i Ronneby, varav en är heltidsplacerad i Visby.

Självklara geografiska skäl gör att Gotland med kringliggande stora vattenområden är särskilt beroende av den trygghet som helikoptern utgör för såväl räddningsuppdrag som för akuttransporter till specialkliniker på fastlandet.

Sedan länge finns också ett väl utvecklat samarbete mellan Visby lasarett och räddningshelikoptern, ett samarbete där man har utvecklat särskild utrustning för att snabbt kunna lasta ur och i sjuka och skadade människor och där man ger kvalificerad vård under transporten. Detta samarbete har rönt stort intresse och uppmärksamhet i sjukvårdskretsar. Enligt ansvarig läkare skulle en förändring i enlighet med förslaget vara klart oacceptabel för sjukvården på Gotland.

Från sjöräddningshåll anses denna helikopter vara helt oundgänglig, och den är också den i särklass mest utnyttjade helikoptern. Också ur brandförsvars-synpunkt har helikoptern mycket stor betydelse.

Självklart anser jag att marinen skall tillföras resurser för ubåtsbekämpning, men helikopterresurserna som flygvapnet har för flygräddning borde inte ifrågasättas.

Försvarsministerns svar, att räddningstjänsten inte kommer att påverkas, ser jag som synnerligen positivt. Jag tolkar detta som en garanti för att nuvarande resurser vad gäller beredskap för räddningstjänsten i Visby blir oförändrade.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på fråga 1983/84:4 om stimulans till ungdomar att starta egna företag

Anf. 33 Industriminister THAGE PETERSON:

Herr talman! Elver Jonsson har frågat mig om regeringen kommer att vidta några åtgärder för att särskilt hjälpa och stimulera ungdomar att starta och driva egna företag.

För att främja nyföretagandet och på olika sätt stödja enskilda initiativ genomför de regionala utvecklingsfonderna fortlöpande aktiviteter av olika slag, alltifrån allmän information och rådgivning, kampanjer m. m. till starta eget-kurser. Dessa insatser kommer även ungdomar till del.

Av de medel som riksdagen anvisade i vårens kompletteringsproposition för att främja rekryteringen till industrin har 10 milj. kr. avsatts för ungdomsprojekt. Tillsammans med 10 milj. kr. från utbildningsdepartementet utgör dessa medel en gemensam resurs som fördelas direkt till ungdomar av en arbetsgrupp inom barn- och ungdomsdelegationen. Inom kort kommer regeringen att besluta om ytterligare insatser för att stärka nyföretagandet, bl. a. via utvecklingsfonderna. Även ungdomar kommer att få del av dessa insatser.

---

*Om stimulans till
ungdomar att starta
egna företag*

I den situation på arbetsmarknaden som vi nu befinner oss är det angeläget att alla enskilda initiativ tas till vara för att skapa sysselsättning. Därvid krävs en mängd olika insatser, såsom information, rådgivning, utbildning och ekonomiskt stöd av olika slag. Det är mot den bakgrunden som regeringen nyligen har lämnat en proposition till riksdagen om särskilda sysselsättningsåtgärder.

I propositionen föreslås en rad åtgärder för att underlätta för ungdomar att komma in på arbetsmarknaden. Inom ramen för förslaget om ungdomslag kommer det att bli möjligt för kommunerna att stödja verksamheter som har affärsmässiga inslag och som bygger på ungdomarnas egna initiativ. Ekonomiskt stöd kommer att kunna lämnas i form av startbidrag till ungdomar som vill etablera företag. Regeringen har också föreslagit att arbetsmarknadsutbildningen utvidgas med bl. a. fler kurser i "starta eget".

Anf. 34 ELVER JONSSON (fp):

Herr talman! Först ett tack till industriministern för svaret på min fråga. Denna var ställd med anledning av att vi har en mycket svår – om än något förbättrad – konjunktursituation med en hög arbetslöshet. Det är f. ö. den högsta som vi har haft i modern tid, både i relativ andel och i absoluta tal. Man blir litet bekymrad över att regeringen i en sådan situation har stoppat användningen av en del goda instrument som vi hade tillgång till i, och som introducerades av, en tidigare regering. Det gäller t. ex. möjligheterna att ge en yrkesintroduktion inom gymnasieskolans ram. Tanken på ungdomsslussar är skrotad, och regeringen har vidare inte lyckats få arbetsmarknadens parter att sluta något särskilt ungdomsavtal. Till det kommer att de enskilda beredskapsarbetena, som har varit ett av de allra främsta instrumenten, nu skall stoppas vid årsskiftet.

Jag är med tanke på allt detta både bekymrad och ledsen över att man inte på regeringshåll har kommit med vare sig något nytänkande eller en offensiv i den här frågan. Ser man på industridepartementets del i den proposition som industriministern nu hänvisar till, finner man egentligen inte några förslag som är departementets egna. Där sägs t. ex. beträffande starta eget-kurser: "bör det inte få omintetgöra eller begränsa utrymmet för sådana initiativ". Det sägs vidare att det "bör vara möjligt att stödja även verksamheter som har affärsmässiga inslag. Stödperioden bör begränsas i tiden, och därigenom uppnås att det ekonomiska stödet får karaktären av ett startbidrag."

Nyckelorden "bör inte få omintetgöra" och "bör begränsas" ger en ganska rättvisande antydning om vad som egentligen borde finnas i propositionen, nämligen – precis som industriministern säger – en mera offensiv satsning på de enskilda initiativen och på ett tillvaratagande av alla möjligheter att skapa sysselsättning.

Nu säger Thage Peterson att utvecklingsfonderna här har en viktig uppgift och skall få en statlig uppbackning, och det är helt i sin ordning. Men visst kan man ändå påstå att med tanke på den propagandistiska uppläggning som förekommit från socialdemokratiskt håll, innebärande att man nu både skall häva arbetslösheten och satsa på ungdomars förmåga och möjligheter, är den

proposition som Thage Peterson hänvisar till mycket intetsägande. Jag beklagar att också den ungdomslag som nu föreslås får en så defensiv inriktning, genom att den begränsas till den offentliga sektorn.

Jag skulle vilja fråga om industriministern tycker att det är bra med denna begränsning. Hur skall vi skapa goda förutsättningar exempelvis för de ungdomar som går ut i industriverksamheter? Också de borde få en chans. Jag skulle därför vilja att industriministern inte anser denna fråga avslutad i och med det svar som han har lämnat.

Nr 19

Tisdagen den
8 november 1983

---

*Om stimulans till
ungdomar att starta
egna företag*

Anf. 35 Industriminister THAGE PETERSON:

Herr talman! Det är möjligen så att Elver Jonsson har skrivit sitt tack för svaret innan han fick detta i sin hand. Om Elver Jonsson läser mitt svar en gång till, kommer han att upptäcka att svaret på hans fråga är enbart positivt.

Jag ber ännu en gång att få peka på att jag i svaret säger att regeringen inom kort kommer att besluta om ytterligare insatser för att stärka nyföretagandet, bl. a. via utvecklingsfonderna, och att också ungdomar kommer att få del av dessa insatser. Jag pekade också på att regeringen har föreslagit att arbetsmarknadsutbildningen utvidgas med bl. a. fler kurser i "starta eget".

Det svar som jag har lämnat ligger väl i linje med det som jag förstår är Elver Jonssons innersta önskan, nämligen att få fler ungdomar intresserade av eget företagande och att också statsmakterna skall stimulera ungdomen till eget företagande. Det är bra att unga människor får möjlighet att känna på företagandets villkor men också på företagandets möjligheter. Sverige behöver en mångfald i företagandet, och det är bra att unga människor stimuleras att pröva egna idéer och uppslag i eget företagande. I enlighet med denna uttalande vilja lägger också regeringen fram sina förslag, och ett par tre av de förslagen har jag omnämnt i mitt svar till Elver Jonsson.

Jag ber, herr talman, att återigen få rekommendera Elver Jonsson att läsa det skriftliga svaret på hans fråga. Han kommer då att finna att industriministerns svar är enbart positivt.

Anf. 36 ELVER JONSSON (fp):

Herr talman! Jag skall ta industriministern på orden och läsa svaret några gånger till. Vid en genomläsning går det inte att upptäcka allt det goda som industriministern anser att vi borde göra.

Jag hade faktiskt i förväg bestämt mig för att tacka för svaret, oavsett innehållet. Men låt mig ändå säga att jag kände mig besviken över att det inte hade mer substans i sig. Kvar står ändå att industriministern i dag på den här punkten varit ganska tomhänt. I stället för att underlätta innebär regeringsförslaget på flera punkter att det begränsar och försvårar.

Det besked som Thage Peterson nu ger som komplettering är att vi skall vänta och se – här kommer ändå saker framöver. Jag vill tro det, men i dag saknas besked. Den bekännelse som industriministern gör när det gäller värdet av de insatser han talar om följs för ögonblicket inte upp av någon konkret handling.

Överläggningen var härmed avslutad.

*Om skärpt
övervakning av
yrkesmässig trafik*

12 § Svar på fråga 1983/84:103 om skärpt övervakning av yrkesmässig trafik

Anf. 37 Kommunikationsminister CURT BOSTRÖM:

Herr talman! Jan Hyttring har frågat mig om jag avser att ta initiativ till en skärpning av övervakningen av den yrkesmässiga trafiken.

Jag anser i likhet med frågeställaren att regelöverträdelserna inom den yrkesmässiga trafiken utgör ett allvarligt problem. Som Jan Hyttring också påpekar medför överträdelserna att de seriösa företagen får svårt att konkurrera på lika villkor, samtidigt som stat och kommun ofta går miste om skatteintäkter.

Missförhållandena tar sig emellertid inte enbart de uttryck som nämns i frågan – trafik utan trafiktillstånd och med felaktigt registrerade fordon. Även överträdelser av fordons-, arbetstids- och vägtrafikbestämmelser förekommer, liksom att företagare underlåter att betala olika skatter och avgifter.

Under senare år har missförhållandena inom den yrkesmässiga trafiken uppmärksamrats särskilt. En rad förändringar, såväl i lagstiftningen som i de inblandade myndigheternas rutiner, har genomförts.

Av de åtgärder som redan vidtagits vill jag bl. a. peka på en avsevärt förbättrad lämplighetsprövning av nya företagare i branschen med krav på bl. a. kunskaper om redovisnings- och skatteregler. Kontrollen av hur företagen sköts har effektiviserats, exempelvis genom ett vidgat samarbete mellan tillståndsmyndigheterna samt skatte- och kronofogdemyndigheterna liksom genom transportrådets arbete med nya tillämpningsföreskrifter och bättre samordning av myndigheternas insatser. För godstrafiken har ett nytt utmärkningssystem tillkommit. Systemet motverkar fusk och har starkt förbättrat möjligheterna till effektiva vägkontroller.

Slutligen vill jag nämna att en proposition om vissa yrkestrafikfrågor inom kort kommer att föreläggas riksdagen. I propositionen kommer att redovisas ytterligare insatser för att motverka olagligheterna inom branschen.

Anf. 38 JAN HYTTRING (c):

Herr talman! Jag vill tacka statsrådet Boström för svaret på min fråga. Jag tycker att det är ett mycket positivt svar.

Transportnäringen sysselsätter i dag många människor. I en tilltagande konkurrens utsätts många seriösa trafikföretag för stora ekonomiska påfrestningar. Svårigheterna att behålla personal och att utnyttja gjorda stora investeringar är påfallande.

Nu ökar påfrestningarna för de seriösa företagen på grund av mindre nogräknade personers illojala konkurrens.

Åkeribranschens egna undersökningar visar att ett relativt stort antal felaktigt registrerade fordon används i yrkesmässig trafik. Att inte betala vägskatt och kilometerskatt för dieseldrivna fordon har blivit ett effektivt konkurrensmedel mot de yrkesutövare som följer gällande bestämmelser.

Sysselsättningen äventyras i åkeribranschen, och statskassan går miste om rättmätiga och välbehövliga inkomster.

Att lägga ansvaret på kunderna kan inte vara en lämplig väg att komma till rätta med det s. k. svartåkeriet. Det är orimligt att kunderna i varje enskilt fall skall kunna kontrollera om använt fordon är registrerat på ett riktigt sätt. Långsiktigt kan en utveckling med allt fler transporter utförda med felaktigt registrerade fordon leda till att privatpersoner och företag inte får nödvändiga transporter utförda.

Om tillgängliga uppgifter är riktiga är ca 15 % av fordonen felaktigt skyltade, dvs. ca 700 fordon. Det innebär att statskassan går miste om ca 50 milj. kr. om året.

Min slutsats blir – trots de åtgärder som nämnts i svaret – att övervakningen måste skärpas, så att fastlagda regler för yrkesmässig trafik efterlevs.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på fråga 1983/84:112 om planerna på att godkänna en ny typ av moped

Anf. 39 Kommunikationsminister CURT BOSTRÖM:

Herr talman! Regeringen har beslutat att från årsskiftet tillåta en enklare typ av moped, som bl. a. inte behöver ha blinkrar och stopplykta. Wiggo Komstedt har frågat mig om detta är en bra åtgärd för att öka trafiksäkerheten.

Mopederna har under senare år utvecklats så att de alltmer kommit att likna motorcyklar. Dagens moped är fjärran från den ursprungliga mopeden i fråga om både utförande och pris. Framför allt de höga priserna har drivit fram efterfrågan på en enklare och billigare typ av moped.

För att kunna tillgodose detta legitima konsumentintresse har regeringen beslutat att mopederna skall delas in i två klasser. Klass I motsvarar dagens moped, medan klass II rymmer en enklare moped. Klasserna skiljer sig åt bl. a. genom att den nya mopeden, dvs. klass II-mopeden, inte får väga mer än 60 kg och inte behöver ha blinkrar och stopplykta. Skälet till att kravet på stopplykta och blinkrar slopats är att dessa utrustningsdetaljer ställer vissa krav på motorns tekniska utförande.

Från trafiksäkerhetssynpunkt torde beslutet inte ha någon nämnvärd betydelse. Den nya mopedtypen skall jämföras med en cykel snarare än med en konventionell moped. Den blir liten och lätt. Risken för att den förväxlas med en motorcykel är liten. Den lätta mopeden ställer också mindre krav på manöverskickligheten än vad den tunga mopeden gör.

Det kan vidare på goda grunder antas att den enklare mopeden inte frestar till trimning på samma sätt som den nuvarande mopeden gör. Detta kan säkert få vissa positiva effekter på trafiksäkerheten.

Tisdagen den
8 november 1983

*Om planerna på att
godkänna en ny typ
av moped*

Anf. 40 WIGGO KOMSTEDT (m):

Herr talman! Jag får tacka statsrådet för svaret på frågan. I år är det gemensamt nordiskt trafiksäkerhetsår, sedan länge omsorgsfullt planerat för att manifestera den stora betydelse som trafiksäkerhetsarbetet har som gemensamt nordiskt intresse. Det är en bra satsning i det nordiska samarbetet.

Dess värre visar kurvan för årets olycksstatistik en negativ utveckling i vårt land. Den glädjande nedgången under 1970-talet i antalet dödade och skadade i vägtrafiken har dess värre förändrats, just under trafiksäkerhetsåret. Det finns anledning för oss alla att allvarligt begrunda detta och fundera på vilka åtgärder som kan vara lämpliga att vidta.

För oss som är speciellt engagerade i trafiksäkerhetsarbetet ter det sig svårförståeligt att regeringens bidrag till förbättrande åtgärder är att föreslå borttagande av utrustningsdetaljer som tidigare ansetts som värdefulla för trafiksäkerheten. Det jag åsyftar är vad min fråga till kommunikationsministern gäller, nämligen regeringens förslag att införa en ny mopedklass.

Jag har ingenting emot införande av nya klassificeringar på motorfordon – med den reservationen att det inte får ske på bekostnad av trafiksäkerheten. Därför ter sig regeringens förslag svårförståeligt för mig och många andra.

Den enda skillnaden mellan nuvarande mopedklass och den föreslagna nya är att den nya klassen skall slippa vara utrustad med stopplykta och blinker. Kommunikationsministern hänvisar i sitt svar till att det enklare utförandet skulle vara mera att likna vid en cykel. Jag vill då göra den jämförelsen att vi tidigare hade en klassificering i tung och lätt motorcykel som man fick gå ifrån därför att vikten var avgörande. Man fick i stället gå efter antalet kubikcentimeter. Viktklassificeringen gjorde att de lätta motorcyklarna bantades så att de blev mycket farligare. Jag tror faktiskt att det finns samma risk när det gäller den lätta mopeden. Visserligen har den bara två växlar, men den får framföras med en hastighet av 30 km/tim, precis som den andra mopeden.

Jag vill ta ett exempel från bilsidan. Om kommunikationsministern köper en bil i 100 000-kronorsklassen och jag köper en bil i 50 000-kronorsklassen, är naturligtvis min bil i ett enklare utförande. Men båda bilarna får framföras på våra vanliga vägar med en högsta tillåtna hastighet av 90 km/tim. Båda måste också ha samma utrustning med tanke på trafiksäkerheten: blinkrar, torkare, stopplykta m. m.

Jag vill därför fråga kommunikationsministern, om han kan tala om varför regeringen tillämpar ett annat synsätt i fråga om trafiksäkerhetsdetaljer då det gäller en enklare bil än beträffande en enklare moped – eller blir det också fritt fram när det gäller en enklare bil?

Anf. 41 Kommunikationsminister CURT BOSTRÖM:

Herr talman! Beslutet att införa den enkla mopeden har, som Wiggo Komstedt vet, inte fattats plötsligt. I en proposition 1981/82 anmälde den dåvarande kommunikationsministern att han avsåg att ge trafiksäkerhetsverket i uppdrag att undersöka möjligheterna härvidlag.

Från regeringens sida har vi således inte accepterat det förslag som ursprungligen kom från trafiksäkerhetsverket. Remissinstansernas kritik beror ju också på det förhållandet att man inte ansåg sig kunna skilja mellan de två klasserna. Wiggo Komstedt säger att skillnaden mellan klasserna gäller växlingen, men den gäller ju också vikten. Högsta tillåtna vikt för klass II-mopeden är 60 kg.

Jag försäkrar att regeringen självfallet ser allvarligt på de förhållanden som Wiggo Komstedt här har påpekat, nämligen att det under 1983 har kunnat konstateras vissa försämringar när det gäller trafikolyckorna. Framför allt har förarna av tunga motorcyklar och av cyklar, dvs. de oskyddade förarna, drabbats hårt. Avsikten är att det inom kort skall anordnas konferenser med de myndigheter och organisationer som på något sätt berörs, så att vi skall kunna komma underfund med vad som bör göras för att bryta den utveckling som vi haft under 1983. Jag tror uppriktigt sagt inte, Wiggo Komstedt, att den här mopeden – med den begränsning som den har – på något sätt skulle kunna försämlra trafiksäkerheten. Det är bara fråga om att göra en moped av en typ som det är en mycket stor efterfrågan på. Själv var jag med då den ifrågavarande mopedtypen först infördes. Av bl. a. kostnadsskäl är det en stor efterfrågan på just en sådan här enkel moped.

Det är detta som har varit avgörande för det här beslutet som skall göra det möjligt att tillhandahålla den enkla mopedtypen.

Jag tror som sagt inte att det ifrågavarande beslutet kommer att få någon negativ effekt, men naturligtvis skall regeringen och alla andra engagerade följa utvecklingen.

Anf. 42 WIGGO KOMSTEDT (m):

Herr talman! När Curt Boström hänvisar till att detta förslag från början kom från en annan regering, vill jag säga att förslaget därför inte är mera smakligt. Jag accepterade det inte heller då. Den förpackning som förslaget nu presenteras i är inte ett dugg bättre ur trafiksäkerhetssynpunkt.

Mopeden har en begränsning, säger Curt Boström. Vilken begränsning? Såvitt jag förstår skall den framföras med samma hastighet som nuvarande moped, dvs. med 30 km som högsta tillåtna hastighet. Mopeden begränsas i vikt till 60 kg, framhåller statsrådet. Det är inget bra argument ur trafiksäkerhetssynpunkt, tvärtom, herr kommunikationsminister! En moped som bantas kan bli farligare – just med hänvisning till vad jag tidigare sade beträffande lätt och tung motorcykel. Den nya mopeden kan alltså bli farligare. Det finns ingen begränsning. Mopeden får framföras med en hastighet av 30 km/tim. Har man ansett att blinkrar och stopplykta på en moped är värdefulla ur trafiksäkerhetssynpunkt, tycker jag utrustningen skall finnas oavsett om mopeden väger 60 eller 80 kg eftersom den får framföras med 30 km i timmen. Detta gäller alltså både klass I- och klass II-mopederna.

Jag skulle vilja fråga kommunikationsministern: Vad finns det egentligen för argument för att man inte skall behöva ha trafiksäkerhetsdetaljer på en moped som går med en hastighet av 30 km/tim, när man måste ha det på en

annan moped som går med samma hastighet? Jag vill återkomma till exemplet med bilar, där vi ju inte prutar på kraven. Om den ena bilen väger 800 kg och den andra 1 600 kg, måste båda ha blinkrar och stopplykta och får framföras med en högsta tillåtna hastighet av 90 km/tim på de flesta vägar. Jag kan inte förstå anledningen till att det skall vara annorlunda för mopeder.

Anf. 43 Kommunikationsminister CURT BOSTRÖM:

Herr talman! Vi har ju kunnat konstatera, Wiggo Komstedt, att ökningen av antalet trafikolyckor har gällt de tyngre motorcyklarna. Det är just övergången från lättare till tyngre motorcyklar som har varit det stora problemet. Skälet till att man i detta fall kan avstå från just dessa två trafiksäkerhetsåtgärder på mopeden är det jag har sagt, nämligen att det är en enklare moped, som är lättare och mycket liknar cykeln. Det är det som ligger till grund för beslutet. Gör man en jämförelse med andra länder i Europa, kan man konstatera att det förutom Sverige bara är Norge som kräver blinkrar. Men där är det fråga om en hastighet på 50 km/tim, som skall jämföras med 30 km/tim i det här fallet.

Anf. 44 WIGGO KOMSTEDT (m):

Herr talman! En mycket kort och enkel fråga till kommunikationsministern: Om kommunikationsministern och jag kommer på var sin moped och kör sida vid sida med en hastighet av 30 km/tim, vad är det då som säger att kommunikationsministerns moped bör vara utrustad med stopplykta och blinkrar men inte min moped? Vi kan strunta i vad mopederna väger, men vi framför dem båda med en hastighet av 30 km/tim. Vad är det ur trafiksäkerhetssynpunkt som säger att jag skall slippa ha dessa trafiksäkerhetsdetaljer på min moped, medan kommunikationsministern skall ha dem på sin? Jag kan inte se att det finns ett enda godtagbart argument.

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Svar på fråga 1983/84:61 om svenskundervisningen för invandrare

Anf. 45 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Kenth Skårvik har frågat mig när regeringen avser att föreslå förbättrad undervisning i svenska som främmande språk.

Jag förmodar att Kenth Skårvik med sin fråga avser den reform av svenskundervisningen för vuxna invandrare som regeringen f. n. arbetar med.

Den 13 december förra året och den 3 februari i år svarade jag i riksdagen på frågor om svenskundervisningen för invandrare. Jag sade då att regeringen hade tagit initiativ till ytterligare beredning av frågan eftersom remissyttrandena över svenskundervisningskommitténs förslag uppvisade en mycket splittrad bild, såväl i fråga om huvudmannaskapet för svenskundervisningen

för vuxna invandrare som i fråga om finansieringen och den lämpliga omfattningen av denna undervisning. Jag sade vidare att regeringens avsikt var att så snart det var möjligt redovisa resultatet av det särskilda beredningsarbetet.

Den beredning av frågan som jag då avsåg slutfördes i somras. Därefter har det egentliga propositionsarbetet inletts. I mitten av augusti presenterade jag offentligen vissa utgångspunkter för propositionsarbetet. I höstens allmänpolitiska debatt redovisade jag att regeringen under våren 1984 ämnar förelägga riksdagen en proposition om svenskundervisning för vuxna invandrare.

Anf. 46 KENTH SKÅRVIK (fp):

Herr talman! Jag tackar för svaret, vilket i alla fall ger ett besked, även om det tagit lång tid att få fram det.

I och för sig blir denna frågestund en repetition av inläggen i den allmänpolitiska debatten beträffande invandrarnas utbildning i svenska, men invandrarministern svarade då endast på frågorna från den förra invandrarministern, och jag är glad och tacksam för de svar jag har fått i dag.

Jag vill återigen understryka – och det finns all anledning att göra det, eftersom det tar så lång tid att få fram resultatet av regeringens arbete – att det rådde en bred enighet och samsyn när det gäller att förverkliga målen för den svenska invandrapolitiken och dess utbildning i svenska för invandrare. Vi hoppas att det fortfarande gör det, och då kan vi inte förstå att det skall behöva ta så lång tid att visa resultat. Som statsrådet nämnde ställde jag samma fråga för nästan ett år sedan – rättare sagt den 30 november 1982. Svaret var då att resultat skulle redovisas så snart som möjligt. Har ärendet verkligen varit så svårarbetat?

För att invandrarna skall känna sig som ett med oss svenskar och för att vi svenskar skall få kontakt med invandrarna, måste vi reformera svenskundervisningen. Vi förbättrar därigenom också invandrarnas situation på arbetsmarknaden samt deras möjligheter att följa med i den svenska samhällsutvecklingen. Det är ganska naturligt att invandrarna har svårare än andra att hävda sig på arbetsmarknaden, och här talar också arbetslösheten bland invandrarna sitt tydliga språk. Det är också helt omöjligt för dem att utan kunskaper i svenska hävda sig i det nya hemlandet, och de kan inte heller fullvärdigt ta del av svensk kultur och svenskt samhälls- och näringsliv.

Svenskundervisningen måste därför, herr talman, reformeras.

Invandrarministern sade i sitt svar för ett år sedan och säger också i dag att hon var medveten om den splittrade bilden såväl när det gällde huvudmannaskapet som när det gällde undervisningen. Hon sade också att regeringen var medveten om behovet av att i god tid informera studieanordnare och lärare om de förändringar i svenskundervisningen som borde göras. Jag hoppas nu att vi våren 1984 verkligen får se en proposition som berör detta ämne. Om regeringen över huvud taget är intresserad av att göra något på detta område, borde vi kunna förvänta oss mer och snabbare arbete.

*Om jämställdhets-
strävandena under
kärva ekonomiska
förhållanden*

Remisstiden gick ut i april 1982. En lång tid har alltså gått – det blir två år, innan resultatet är färdigt.

Anf. 47 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Kenth Skårvik och jag är överens om att det är svenska språket som är invandrarnas nyckel till arbetsmarknaden och till det svenska samhället. Tyvärr var den remissopinion som redovisades för ett år sedan mycket splittrad. Det krävs ordentliga överväganden utifrån ekonomiska utgångspunkter, och dessutom är det helt nödvändigt att förankra de ställningstaganden som är gjorda hos studieanordnare och hos kommuner och andra berörda. Detta måste få ta tid, för det är nödvändigt att reformen fungerar också i det praktiska livet.

Anf. 48 KENTH SKÅRVIK (fp):

Herr talman! Det känns skönt att vi är överens i denna fråga. Jag vill till sist bara tacka för det arbete som nu utförs, och jag hoppas att vi under 1984 verkligen får se ett resultat av det. Jag delar uppfattningen att detta är ett otroligt viktigt arbete, och därför är det nödvändigt att resultatet blir bra.

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Svar på fråga 1983/84:105 om jämställdhetssträvandena under kärva ekonomiska förhållanden

Anf. 49 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Per Unckel har frågat mig dels om jag som jämställdhetsminister står bakom ett uttalande av statssekreterare Erland Ringborg – "När det kärvar i ekonomin kan man inte hålla på jämställdhet till varje pris" –, dels inom vilka områden som regeringen anser att jämställdhet mellan könen lägger hinder i vägen för saneringen av Sveriges ekonomi.

Jag kan inte finna något område där jämställdheten lägger hinder i vägen för en sanering av samhällsekonomin. Det finns ingen motsättning mellan målet att uppnå jämställdhet mellan kvinnor och män och att förbättra den svenska ekonomin. Tvärtom vill jag hävda att den svenska ekonomin gynnas av att kvinnorna får samma ställning som männen på arbetsmarknaden och i samhället i övrigt.

Den viktigaste utgångspunkten för jämställdhet mellan kvinnor och män är att alla skall kunna ha ett eget arbete och därmed en möjlighet till egen försörjning. Regeringens främsta mål är därför att återställa den svenska ekonomins styrka, så att sysselsättningen varaktigt kan förbättras. Ett uttryck för detta är de förslag för att föra Sverige ut ur krisen som regeringen lämnat till riksdagen sedan tillträdet för ett drygt år sedan.

Regeringen ser det som en väsentlig uppgift att bryta könsuppdelningen av arbetsmarknaden, så att kvinnor får ökade möjligheter inom alla yrkesområden och på olika nivåer inom dessa. En rad åtgärder vidtas i detta syfte.

En arbetsgrupp i regeringskansliet har tillsatts med uppgift att kartlägga kvinnornas framtida arbetsmarknad och föreslå ett åtgärdsprogram.

Lika viktigt som att öppna möjligheterna för kvinnor att söka sig till otraditionella arbeten är att säkra den ställning som kvinnorna har inom de traditionella områdena.

Det är dessutom så att de åtgärder som regeringen vidtar på olika områden för att stärka den svenska ekonomin naturligtvis också stärker kvinnornas ställning i samhälle och arbetsliv. Jämställdhet är ingen belastning, som Per Unckel antyder i sin fråga. Den är tvärtom en förutsättning för ett väl fungerande samhälle.

I det kärva statsfinansiella läge som råder måste samtidigt även mycket angelägna reformer finansieras genom omprioriteringar. Det kan då – trots vad jag nu har sagt – vara nödvändigt att göra omprioriteringar som, sett enbart från jämställdhetssynpunkt, är olyckliga. Enligt min mening måste åtgärder av det slaget bedömas med hänsyn till förutsättningarna inom det berörda området och i det enskilda fallet. När det gäller studiemedlen har regeringen ansett att en höjning av det totala beloppet per studerande är så angelägen att vi har varit beredda att finansiera höjningen bl. a. genom ett återinförande av provning gentemot makes/makas inkomst. Jag står självfallet bakom regeringens förslag på denna punkt, även om jag liksom utbildningsministern är fullt medveten om det olyckliga i det från jämställdhetssynpunkt. Jag vill understryka att regeringens jämställdhetspolitik ligger fast och att det inte finns någon anledning att utifrån den prioritering som gjorts i detta fall dra generella slutsatser.

Anf. 50 PER UNCKEL (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka Anita Gradin för svaret på min fråga.

Statsrådet har tydligen dåligt samvete. Det långa svaret kan emellertid inte dölja att jämställdhetsministern uppenbarligen har förlorat den interna kampen mot statssekreterare Ringborg, för jämställdhetsministern har väl ändå slagits för sin sak och slagits för att äktamakeprovningen alltfört skall vara förpassad till den historiens skräpkammare där den faktiskt hör hemma. Statsrådet Gradin tar f. ö. inte uttryckligen avstånd från statssekreterare Ringborgs uttalande. Hur förhåller det sig? Delar statsrådet statssekreterarens uppfattning, eller gör hon det inte?

I ljuset av statsrådet Gradins långa svar där hon uttalar sig för jämställdhet mellan könen framstår förslaget om att återinföra äktamakeprovningen i studiemedelssystemet som både obegripligt och inkonsekvent. När särbeskattningen en gång infördes här i landet skedde det för att öka enskilda människors självständighet i förhållande till varandra. Inte minst kvinnorna hade nytta av den reformen. När äktamakeprovningen avskaffades var det av precis samma skäl. Ingen skulle hindras att studera på grund av andras ekonomiska omständigheter. Men nu skall alltså äktamakeprovningen införas igen. Studenterna som vet vad det här innebär för deras möjligheter att läsa vidare protesterar.

Hur kan ett statsråd som är ansvarig för jämställdhet försvara något

*Om jämställdhets-
strävandena under
kärva ekonomiska
förhållanden.*

sådant? Saneringen av ekonomin skulle ju inte få lägga några hinder i vägen för jämställdheten mellan män och kvinnor.

I sitt svar säger statsrådet att Per Unckel antyder att jämställdheten skulle vara en belastning i arbetet för att sanera den svenska ekonomin. Tvärtom, statsrådet, det är statssekreterare Ringborg som i Dagens Nyheter uttryckligen har meddelat att man får ta litet lättsinnigare på det här med jämställdhet, när ekonomin skall ordnas upp.

Statssekreterarens och statsrådets partikamrater har f. ö. om bara någon månad möjlighet att här i kammaren rösta för ett förslag från moderata samlingspartiet, där samtidigt som äktamakeprövningen föreslås icke komma i fråga studiemedlens totalbelopp höjs, inte bara till de futtiga 148 % av basbeloppet som regeringen har orkat fram till, utan till de 155 % av basbeloppet som studenterna faktiskt behöver för att kunna studera och leva på en dräglig nivå.

Anf. 51 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Det är verkligen intressant att höra att herr Unckel är så varmt intresserad för jämställdhetsfrågor. Jag hoppas att han har alla partikamrater här i riksdagen med sig om några månader när vi enligt honom skall votera. Hans partikamrat Allan Åkerlind motionerade ju i våras återigen om avveckling av allt statligt jämställdhetsarbete. Hans yngre partibröder utropade för inte så länge sedan i Svensk Linje att man skulle "stoppa jämställdhetsbluffen" med hänvisning till att kvinnor bara blir lågavlönade eller drabbas av arbetslöshet, om de fortsätter att söka yrkesarbete.

Att hävda att regeringen medvetet väljer att sätta jämställdheten åt sidan då ekonomin skall saneras är därför inte särskilt trovärdigt. Kanske vore det ärligare om herr Unckel öppet redovisade konsekvenserna för jämställdheten, om moderata samlingspartiets politik för den offentliga sektorn skulle genomföras. Det om något är ett angrepp på jämställdheten – dels återfinns en stor del av de förvärvsarbetande kvinnorna inom denna sektor, dels är en stark offentlig sektor med en service som utgår från behov och inte från betalningsförmåga en förutsättning för kvinnligt förvärvsarbete.

Anf. 52 PER UNCKEL (m):

Herr talman! Statsrådet säger att det är av intresse att jag är intresserad av jämställdheten. I fråga om studiemedlen är det väl tur att någon är intresserad, eftersom regeringen har avstått från att över huvud taget ägna jämställdheten någon möda, när regeringen lägger fram sina förslag på detta område.

Statsrådet säger att jag har hävdat att regeringen medvetet har satt jämställdheten åt sidan i sitt ekonomiska krisprogram.

Nej, det har jag inte. Men jag har hävdat att jämställdheten uppenbarligen inte väger speciellt tungt när regeringen lämnar sina förslag till riksdagen. Statsrådet har ju just beklagat att regeringen fick låta jämställdheten stryka på foten i fråga om äktamakeprövningens återinförande.

---

*Om jämställdhets-
strävandena under
kärva ekonomiska
förhållanden*

Och som sagt, statssekreterare Ringborgs ord är ju otvetydiga: När ekonomin skall saneras får man inte ta så hårt på det här med jämställdheten.

Vi moderater hävdar att det går att sanera ekonomin utan att för den skull dels låta studenterna få dåliga studiemedel, dels också låsa de kvinnliga studerandena vid sina äkta hälften – för det är i praktiken detta det är fråga om, Anita Gradin. De kvinnliga studerandena, som nu återigen får se sin ekonomi bli beroende av sina äkta hälften, kommer att drabbas. Detta om något är ett slag mot jämställdheten för just denna grupp.

Så till slut: Statsrådet beklagar att moderata samlingspartiet lägger fram förslag som innebär neddragning av den offentliga sektorn. Har jag läst den röda proposition som regeringen lade fram om besparingar inom statsverkets område rätt, är detta precis vad regeringen också önskar göra, men den orkar inte föreslå de åtgärder som samhällsekonomin faktiskt kräver.

Anf. 53 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Jag tycker fortfarande inte att Per Unckel framstår som särskilt trovärdig när han försöker göra sig till talesman för jämställdheten. Vi har alltför många erfarenheter av moderaternas uppträdande under senare år. Jag hänvisade tidigare till Per Unckels partikamrater som inte är beredda att ställa upp när det gäller de breda insatserna.

Jag vill samtidigt gärna erkänna att jag också tycker att det är olyckligt att vi har måst återinföra den här prövningen. Men jag hoppas att det bara är en tillfällig sådan och att vi skall kunna uppnå målet att klara Sveriges ekonomi.

Anf. 54 PER UNCKEL (m):

Herr talman! Det kanske finns anledning att påminna statsrådet Gradin om att vi nu inte debatterar riksdagsman Åkerlinds åsikter utan regeringen Palmes förslag till Sveriges riksdag om äktamakeprövningen. Vad jag kritiserar är att regeringen i en proposition till riksdagen lagt fram sådana propåer att jämställdhetsarbetet faktiskt försvåras.

Anita Gradin beklagar att regeringen har måst göra detta. Som jag sade från talarstolen för en liten stund sedan hade regeringen inte alls behövt göra detta. De socialdemokratiska riksdagsmän som enligt tidningsuppgifter uppenbarligen också beklagar vad regeringen har gjort har alla möjligheter att fram emot december rösta för förslag som visar att man alls inte måste göra livet surt för de kvinnliga studerandena för att klara landets ekonomi.

Om bara någon vecka lägger vi fram ett förslag på riksdagens bord där vi både höjer studiemedlens totalbelopp och slår vakt om det avskaffande av äktamakeprövningen som vi vet betyder så mycket för alla kvinnliga studerande vid våra högskolor.

Överläggningen var härmed avslutad.

Tisdagen den
8 november 1983

*Meddelande om
interpellationssvar*

*Om villkoren för
utträde ur
fackförbund*

16 § Meddelande om svar på interpellation 1983/84:24

Anf. 55 Justitieminister OVE RAINER:

Herr talman! Jag hade för avsikt att i dag besvara en interpellation från Anders Björck om Europadomstolens dom i visst ärende från Sverige. Då Anders Björck är förhindrad att i dag närvara i kammaren, avser jag att besvara interpellationen fredagen den 18 november.

17 § Svar på frågorna 1983/84:46 och 49 om villkoren för utträde ur fackförbund

Anf. 56 Justitieminister OVE RAINER:

Herr talman! Knut Wachtmeister har frågat mig om jag avser att föreslå lagstiftning för att garantera den enskilde rätt att utträda ur ett fackförbund. Jörgen Ullenhag har frågat mig om jag avser att ta initiativ till åtgärder som tryggar enskilda människors rätt att lämna fackliga organisationer.

Frågorna har ställts mot bakgrund av att ett fackförbund nyligen har vägrat en medlem utträde ur förbundet. Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

Fackförbund är en typ av ideella föreningar. Sådana föreningars verksamhet är inte lagreglerad. Frågan om lagstiftning om ideella föreningar har behandlats av riksdagen vid ett flertal tillfällen, senast vid förra riksmötet. Förslag om lagstiftning har då avslagits med hänvisning till att det inte finns behov av någon lagreglering på området.

Rätten att gå ut ur en förening är i första hand beroende av vad medlemmarna själva har bestämt, dvs. av vad som står i föreningens stadgar. Om en medlem vägras utträde med stöd av en stadgebestämmelse, kan han väcka talan vid domstol. Finner domstolen att bestämmelsen är oskälig, kan denna jämkas eller lämnas utan avseende enligt 36 § avtalslagen.

Mot bakgrund av riksdagens ställningstagande och med hänsyn till möjligheterna att få saken prövad av domstol avser jag inte att vidta någon åtgärd i frågan.

Anf. 57 KNUT WACHTMEISTER (m):

Herr talman! Jag skall be att få tacka justitieministern för svaret på min fråga. Lika osympatisk och odemokratisk som kollektivanslutningen till det socialdemokratiska partiet är, lika näst intill omöjligt ter det sig för en medlem att få gå ur en facklig organisation.

I en kommentar från 1977 till LO:s normalstadgar kan man läsa följande: "Fackföreningsrörelsens principiella inställning till utträdesrätt ur ett fackförbund är att sådan rätt saknas."

Kan denna livegenskap verkligen accepteras i ett land som kallar sig en rättsstat? Självfallet borde det finnas en lagbestämmelse om den negativa föreningsrätten, dvs. den ovillkorliga rätten att slippa tillhöra en förening. Någon sådan lagstiftning finns inte, och det är knappast ägnat att förväna att

enskilda personer nu ämnar ta upp frågan inför Europakommissionen för de mänskliga rättigheterna.

I ett aktuellt fall begärde tre kommunalarbetare utträde ur sitt fack. Enligt Kommunalarbetareförbundets stadgar kan förbundsstyrelsen bevilja utträde. Ett avslagsbeslut kan överklagas hos överstyrelsen, och nästa och sista instans är ett prövningsförfarande av skiljemän. Enligt fackets stadgar skall dessa vara fem, två utsedda av vardera parten varefter de valda tillsammans utser den femte. Kan man inte komma överens om den femte utses denna av LO!

Kan det kallas demokrati att en representant för LO, ett LO som uttalat att utträdesrätt saknas, skall vara den i sista hand enväldigt beslutande i en skiljedom?

De tre omtalade kommunalarbetare som vägrades utträde gick inte till skiljedom utan stämde förbundet till Stockholms tingsrätt med begäran att rätten skulle fastställa att de tre inte längre var medlemmar i Kommunal.

Både tingsrätten och en majoritet inom Svea hovrätt ansåg ärendet vara en stadgefråga och vägrade ta upp målet. Högsta domstolen undanröjde emellertid domstolarnas beslut och återförvisade målet för behandling i tingsrätten. Den för mig ganska självklara motiveringen var att stadgarnas bestämmelser om skiljemannaförfarandet ingav betänkligheter när det gäller enskilds rättssäkerhet.

Jag beklagar att justitieministern inte säger sig vilja vidta några åtgärder, och jag tänkte ställa två följdfrågor.

Delar justitieministern högsta domstolens uppfattning att det inte är tillfredsställande för den enskildes rättssäkerhet att den femte skiljemannen i fall av oenighet utses av LO? Skulle det inte vara lyckligare och innebära en bättre garanti för den enskildes rättssäkerhet om tingsrätten utsåg den femte skiljemannen?

Anf. 58 JÖRGEN ULLENHAG (fp):

Herr talman! Jag tackar för svaret.

Bakgrunden till frågan är följande: I våras ville fabriksarbetaren Kenneth Einarsson i Stockholm lämna sin fackliga organisation, Fabriks avdelning 7 i Stockholm. Han motiverade sitt beslut med att han inte ville vara med i en "socialistisk fackförening".

När han hade kommit med denna motivering och begärt utträde inträffade det ur rättssäkerhetssynvinkel djupt stötande och nästan otroliga att facket vägrade Einarsson utträde. Fabriks tvingade Einarsson kvar som medlem mot hans vilja.

Själv säger Einarsson i ett tidningsuttalande: "Inte trodde jag att fackföreningsrörelsen fungerade på det här sättet. Vissserligen är jag fabriksarbetare men samtidigt är jag emot t. ex. löntagarfonder." Samma dag bekräftar en ombudsman på Fabriks avdelning 7 att avdelning 7 "rent ideologiskt" är socialistiskt inriktad.

Einarsson är tyvärr inte ensam. Riksdagen har också, som framgått av tidigare inlägg, behandlat motioner där lagreglering av ideella föreningar

Nr 19

Tisdagen den
8 november 1983

---

*Om villkoren för
utträde ur
fackförbund*

Tisdagen den
8 november 1983

---

*Om villkoren för
utträde ur
fackförbund*

krävts. Lagutskottet har avstyrkt med hänvisning till de förslag som stiftelseutredningen och den nya arbetsrättskommittén kan komma att lägga fram. Båda kommittéerna har nu avslutat sitt arbete. Ingen av dem har föreslagit några lagregler som tar sikte på den negativa föreningsrätten. Detta låtsas justitieministern inte alls om i sitt svar – att själva förutsättningarna för riksdagens beslut nu har förändrats.

Situationen är alltså denna: Kränkningar av enskilda individer fortsätter, samtidigt som det inte finns några kommittéförslag om förändringar. Einarsson klagade i augusti hos regeringen. Trots att det har gått tio veckor sedan dess har han fortfarande inte hört något. Det enda rimliga i den situation som nu uppkommit är att vi får en lagstiftning om ovillkorlig rätt att utträda ur en ideell förening.

Jag tycker att det är trist och nedslående att justitieministerns svar inte innebär någon öppning för några åtgärder på det här området.

Jag vill ställa ett par följdfrågor. Känner inte justitieministern det minsta obehag av att enskilda människor hanteras på detta sätt? Vilket råd vill Ove Rainer ge dem som på grund av övertygelse vill lämna en organisation men inte får det? Jag frågade justitieministern i våras om det inte stred mot hans rättskänsla att man föste in hundratusentals människor i det socialdemokratiska partiet mot deras vilja, och trots att man vet att de på valdagen röstar på ett annat parti. Då svarade justitieministern: Svaret är nej. Det var ett både klart och mycket beklämmande svar. I dag vill jag fråga justitieministern: Stöter det inte justitieministerns rättskänsla att människor av kött och blod vägras utträde ur en facklig organisation som de inte vill tillhöra?

Anf. 59 Justitieminister OVE RAINER:

Herr talman! Som jag sade i mitt svar har vi en bestämmelse i avtalslagen som är tillämplig när det gäller möjligheterna att pröva oskäligen avtalsvillkor och därmed också oskäligen bestämmelser i stadgar.

Till Knut Wachtmeister vill jag säga att den här frågan är föremål för domstolsprövning, och jag kan därför inte kommentera den nu. Men självfallet måste högsta domstolens beslut godtas. Frågan är emellertid nu uppe i tingsrätten.

Till Jörgen Ullenhag vill jag säga att stiftelseutredningen fortsätter med sitt arbete, och vi avvaktar detta arbete. Vi avvaktar också domstolarnas utslag i de frågor som är uppe till behandling.

Anf. 60 KNUT WACHTMEISTER (m):

Herr talman! Jag hade kanske kunnat vänta mig att justitieministern inte kunde föregripa vad högsta domstolen kommer fram till för beslut. Men jag hade ändå hoppats på att justitieministern skulle säga att han rent principiellt anser att det vore mer tillfredsställande ur rättssäkerhetssynpunkt om tingsrätten som opartiskt organ fick utse den femte skiljemannen.

Det sägs också i svaret – vilket jag inte hann kommentera nyss: "Rätten att gå ut ur en förening är i första hand beroende av vad medlemmarna själva har bestämt". Detta är rätt fantastiskt. Här tvångsansluter man personer till det

socialdemokratiska partiet, och samtidigt förvägrar man dem att gå ur ett fackförbund som är tvångsanslutet till detta parti. Jag tycker att det är beklämmande att det inte görs något åt detta.

Jag kan tala om för justitieministern att den socialdemokratiska tidningen Arbetet apropå ett aktuellt fall – det var det fall som Jörgen Ullenhag redogjorde för – skrev att fackföreningsrörelsen bör slopa den nuvarande ordningen och skapa regler som ger den enskilde medlemmen rätt att lämna organisationen.

Alltså: Även från de egna får man nu höra att det här är felaktigt.

En annan fråga till justitieministern: Anser inte justitieministern att vi behöver ha en förvaltningsdomstol i det här landet? Jag anser det.

Anf. 61 JÖRGEN ULLENHAG (fp):

Herr talman! Jag är förvånad över den uppgift som justitieministern gav nyss om stiftelseutredningens arbete. Jag har fått hjälp av riksdagens utredningstjänst, som har meddelat mig att stiftelseutredningen avslutade sitt arbete den 30 september 1983 och att den inte har framlagt några förslag som berör ideella föreningar. Är den uppgiften felaktig, herr justitieminister?

I den stora, viktiga principiella frågan har justitieministern inte mycket att säga. Jag frågade om det inte stötte justitieministerns rättskänsla att man vägrar människor att lämna en organisation vars idéer de inte delar. Är det rimligt och riktigt att man säger till enskilda människor att de måste stanna kvar i en förening som de inte vill tillhöra? Stöter det inte alls justitieministerns rättskänsla? Den frågan fick jag inget svar på. Om justitieministern tänker sig att han själv som god socialist gick med i en facklig organisation, som sedan började anta uttalanden av konservativ innebörd, och om justitieministern ville lämna denna organisation och inte fick det, vad skulle justitieministern då göra? Vilka råd har justitieministern att ge till enskilda människor?

Anf. 62 Justitieminister OVE RAINER:

Herr talman! Knut Wachtmeister efterlyste en förvaltningsdomstol. Jag förmodar att han menar en författningsdomstol. Det är därom debatterna pågått någon tid. Jag vill svara att frågan var uppe i grundlagsarbetet, och resultatet har blivit att man i stor politisk enighet – om jag har fattat det rätt – har avvisat tanken på en författningsdomstol.

Jag kan något uttala mig om domarkårens uppfattning, som jag har tolkat så att domarna helst ser att de inte behöver delta i politiskt kontroversiella frågor. Det finns där en inställning som man också skall ta hänsyn till, nämligen att domarkåren helst vill ställa sig utanför den politiska striden.

Jag vill säga till Jörgen Ullenhag att jag kanske missuppfattades eller uttryckte mig dåligt. Jag sade att stiftelseutredningens arbete nu fortsätter i departementet. Det har alltså tagits över av departementet.

Tisdagen den
8 november 1983

*Om åtgärder för att
minska
väntetiderna för
polisutredningar*

Anf. 63 KNUT WACHTMEISTER (m):

Herr talman! Jag skulle bara vilja tillägga att det i FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna finns ett uttalande om föreningsfrihet, som också omfattar rätten att stå utanför en fackförening. Där följer inte svensk praxis vad Europakommissionen säger.

Jag vill gärna fråga justitieministern om han inte tycker att vi bör följa vad Europakommissionen omfattar just i den här frågan. Enligt justitieministern är det tydligen praktiskt taget omöjligt för en fackföreningsansluten att lämna sitt fack. Är det då meningen att man som sista möjlighet skall behöva straffa sig ut?

Anf. 64 JÖRGEN ULLENHAG (fp):

Herr talman! Jag konstaterar, efter justitieministerns tillrättaläggande, att vi alltså är överens om att stiftelseutredningen har avslutat sitt arbete.

Sedan vill jag bara i all stillhet konstatera, att om ett par månader är det år 1984. Då kommer fondsocialismen troligen att börja införas mot svenska folkets vilja. Då kommer vi att ha kvar en ordning som innebär att man föser in hundratusentals folkpartister, centerpartister och moderater i det socialdemokratiska partiet – mot deras vilja. Då kommer vi att ha kvar ett system som innebär att man också tvingar kvar individer i fackliga organisationer som de önskar lämna.

År 1984 kommer vi troligen också att ha kvar en socialdemokratisk regering, som inte tänker ta några initiativ för att ändra på en ordning som möjliggör sådana här övergrepp mot enskilda människor. Tyvärr är det på det sättet.

Jag konstaterar att det var ett trist svar jag fick i dag. Ingen åtgärd – det är innebörden av svaret.

Överläggningen var härmed avslutad.

18 § Svar på fråga 1983/84:53 om åtgärder för att minska väntetiderna för polisutredningar

Anf. 65 Justitieminister OVE RAINER:

Herr talman! Bertil Måbrink har frågat mig om jag avser att vidta några åtgärder för att komma till rätta med de långa väntetiderna för polisutredningar.

Jag är medveten om att det kan ta lång tid från att polisutredningen inleds tills dom avkunnas i brottmålet. Men enligt vad jag har inhämtat har generellt sett handläggningstiden inte ökat i någon nämnvärd utsträckning för undersökningar där gärningsmannen är känd. I enskilda fall kan det naturligtvis hända att förundersökningen och åtalsprövningen drar ut på tiden.

Olika faktorer, som t. ex. en tillfällig anhopning av omfattande eller svårutredda ärenden, kan medföra förlängning av handläggningstiderna.

Här ankommer det på lokala och regionala organ att genom tillfälliga förstärkningar utjämna dessa arbetstoppar. Under en följd av år har också åtgärder vidtagits för att förstärka personalresurserna vid kriminalavdelningarna. Även inom åklagarväsendet finns det problem med arbetsanhopningar, särskilt på grund av tillströmningen av omfattande och svåra mål som rör ekonomisk brottslighet. Därför har regeringen i våras lagt fram ett förslag till en effektivare regional åklagarorganisation.

Jag kan också nämna att vi i justitiedepartementet håller på att se över möjligheterna att vidga utrymmet för åtalsunderlåtelse, något som kan leda till att antalet förundersökningar begränsas. Jag räknar med att förslag om detta läggs fram under våren 1984.

Anf. 66 BERTIL MÅBRINK (vpk):

Herr talman! Jag tackar för svaret på frågan.

Det är förhållandena i Ljusdals polisdistrikt som föranlett min fråga. I mitten av 1960-talet hade man där ungefär 600 brottsärenden att handlägga per år. I dag är ärendeanhopningen mellan 1 000 och 1 200 ärenden per år. Dessutom har det sedan mitten av 1960-talet tillkommit nya uppgifter för polisen.

Personalen vid Ljusdals polisdistrikt har förändrats så, att den har tillförts en tjänst utöver vad man hade när polisen förstatligades i mitten av 1960-talet.

Det säger sig självt att detta är en orimlig situation, och det är det som skapar de långa väntetiderna från brottstillfället till dess att ärendet kommer till tingsrätten. Med hänsyn till den ökning av ärendebelastningen som jag här redogjort för tror jag inte att det är bara i enstaka fall som väntetiden är så lång.

Detta är farligt, bl. a. från rättssynpunkt. Man måste ställa sig frågan: Vad kan ett vittne komma ihåg två år efter brottstillfället? Man kan ju själv tänka sig den situationen. Det kan också vara så att den som blir misstänkt och föremål för förundersökning två år efteråt blir frikänd i tingsrätten. Den personen har då alltså under två år tvingats gå i ovisshet.

Det här är alltså inte bra. Jag pläderar inte för några nya polistjänster, men det måste vara möjligt att omprioritera inom en viss region, exempelvis inom västra Hälsingland. Det görs enligt vad jag kan förstå inte. Antingen är det då brist på personal i hela västra Hälsinglands region eller också har man så vattentäta skott mellan polisdistrikten att var och en bevakar sitt revir och inte bryr sig så mycket om de problem som finns hos de andra.

Jag tycker att justitieministern skall titta på problemen i Ljusdal ytterligare. De är allvarigare än vad justitieministerns svar visar.

Man har också tagit åklagare från Ljusdal och fört till Hudiksvall, vilket försvårar problemen. Skall det faktum att man ser över åklagarväsendet innebära att man för tillbaka åklagaren till Ljusdal? Det skulle också underlätta situationen och förkorta de långa väntetiderna.

Tisdagen den
8 november 1983

*Om åtgärder mot
visst fackligt
agerande*

Anf. 67 Justitieminister OVE RAINER:

Herr talman! Jag är medveten om att man har besvärliga problem i Ljusdals polisdistrikt. Det beror på att det är en relativt liten avdelning, och då blir man särskilt känslig för plötsliga och onormala belastningar.

Jag har uppgifter om att 11 % av de ärenden som var balanserade på kriminalavdelningen i Ljusdal i början av detta år var 12 månader gamla eller äldre. Det är självfallet inte tillfredsställande. Man måste vidta åtgärder för att rätta till detta.

Jag har fått reda på att kriminalavdelningen i Ljusdal sedan ett år tillbaka har förstärkts med en befattningshavare från ordningsavdelningen. Under detta år har kriminalavdelningen dessutom förstärkts med två polismän under utbildning, s. k. alternerare, som har tagit hand om enklare utredningar.

Enligt uppgifter som jag har fått från länspolischefen har under detta år Ljusdals polisdistrikt i fyra fall fått hjälp av kriminaltekniker från Gävle polisdistrikt, men inte i något fall har polisstyrelsen begärt biträde för egentligt utredningsarbete. Det kan kanske vara skäl att höra sig för om den möjligheten.

Anf. 68 BERTIL MÅBRINK (vpk):

Herr talman! Det är möjligt att justitieministerns uppgifter är riktiga, men en väntetid på ett år är också för mycket. Det är vi överens om, justitieministern och jag.

Att brottsligheten har ökat mycket starkt i Ljusdal är också ett faktum. Personalstyrkan motsvarar inte denna kraftiga ökning. Jag har inhämtat att Ljusdals polisdistrikt inte har någon spaningsavdelning. Bara detta visar att förhållandena är orimliga.

Jag förstår att polismännen i Ljusdal med denna arbetsbörda, och kanske med en ambition att göra grundliga förundersökningar, inte helt kan klara problemen – just på grund av för litet personal och den stora anhopningen av ärenden.

Om jag uppfattade justitieministern rätt tänker man undersöka och kanske förbättra personalsituationen i Ljusdal. Jag tackar för det.

Överläggningen var härmed avslutad.

19 § Svar på fråga 1983/84:63 om åtgärder mot visst fackligt agerande

Anf. 69 Justitieminister OVE RAINER:

Herr talman! Med hänvisning bl. a. till att det inom vissa fackliga organisationer har förekommit diskussioner om att bojkotta motståndare till löntagarfonder har Gunnar Hökmark frågat mig om jag avser att föreslå någon åtgärd i syfte att minska risken för liknande fackligt agerande i ett samhälle med löntagarfonder.

gentemot meningsmotståndare. Att de därvid måste hålla sig inom ramen för vad som gäller enligt vår lagstiftning är självklart. De kan också vara bundna av avtal som de själva har ingått.

Om jag har fattat Gunnar Hökmark rätt, gör han gällande att de fackliga organisationerna har angripit meningsmotståndarnas yttrandefrihet och andra fri- och rättigheter som skyddas av grundlagen. Men grundlagsskyddet för fri- och rättigheter gäller bara gentemot angrepp på dessa rättigheter från det allmännas sida. Däremot gäller det inte gentemot åtgärder som vidtas av enskilda människor eller organisationer.

Detta ställningstagande gjordes i stor partipolitisk enighet efter noggranna överväganden när grundlagen skrevs. Jag har ingen annan åsikt än grundlagsfäderna och har inte för avsikt att vidta någon åtgärd.

Anf. 70 GUNNAR HÖKMARK (m):

Herr talman! Jag skall be att få tacka justitieministern för svaret, även om jag måste medge att det är svårt att känna någon tacksamhet för dess innehåll. Det är på sätt och vis ett historiskt svar. Jag tror att det är första gången som en justitieminister här i riksdagen öppet deklarerat att han struntar i om förutsättningarna för den fria debatten är hotade och klart redovisat att han inte avser att vidta några åtgärder mot dem som försöker strypa politiska motståndares möjligheter att agera. Det är uppseendeväckande.

I sitt svar säger justitieministern att det inte är statens uppgift att värna enskilda människors rätt att uttrycka sina åsikter och att statens skyldighet enbart är att själv inte inskränka medborgarnas fri- och rättigheter.

Nu är det socialdemokratin och den regering som Ove Rainer representerar som har lagt fram ett förslag om löntagarfonder, som kommer att innebära att de fackliga organisationer som jag har angivit i min fråga kommer att få ytterligare makt att sätta bakom sina försök att strypa den fria debatten. Men justitieministern säger: Jag avser inte att göra något åt detta – det spelar ingen roll.

Det är uppenbarligen en typ av anarki när det gäller skyddet av yttrandefriheten som justitieministern hävdar. I stället för att skydda medborgarnas rätt att i varje läge fritt yttra sig för att föra fram sin åsikt och mening vill justitieministern öka de fackliga organisationernas makt – i ett samhälle där de fackliga organisationerna redan har alltför mycket makt och i alltför stor utsträckning kan påverka politiska beslut.

När LO-ordföranden för något år sedan hotade med politisk generalstrejk, herr talman, var det ett tecken på att man har lämnat den fackliga sfären för att i stället med maktmedel påverka politiska beslut. Det är därför som vi moderater hävdar att löntagarfonder är ett hot mot demokratin. Justitieministern har mycket klart och tydligt givit oss rätt i detta avseende. Han säger nämligen att man inte avser att skydda den fria debatten – det är de fackliga organisationernas egen sak.

*Om åtgärder mot
visst fackligt
agerande*

Men vilka skall hävda de enskilda människornas rätt att fritt föra en debatt? Uppenbarligen är det inte socialdemokratin och Ove Rainer. Förnekar justitieministern att löntagarfonderna kommer att få en socialdemokratisk dominans? Menar justitieministern att löntagarfonder inte kommer att ge fackliga organisationer mer makt att strypa oliktkändes meningssyttringar? Eller är det kanske så att justitieministern helt enkelt anser att det inte har hänt att fackliga organisationer har försökt utnyttja sin fackliga makt till att nå politiska mål? Om det är så är det tragiskt.

Jag skulle vilja upprepa min sista fråga: Håller justitieministern inte med om att fackliga organisationer har försökt utnyttja fackligt maktspråk för att strypa den fria debatten?

Anf. 71 Justitieminister OVE RAINER:

Herr talman! Jag hade inte uppfattat att den här frågan skulle syfta till att vi skulle föra en debatt om löntagarfonder. Jag har inte heller uppfattat att jag här i kammaren skall stå till svars för vad organisationer eller enskilda företag sig som kan föranleda kritik ur yttrandefrihetssynpunkter.

Vad jag har sagt i mitt svar är att grundlagen har lagt fast ett skydd för fri- och rättigheterna, men att det bara gäller ett skydd gentemot angrepp som kan ske från det allmännas sida. Jag uppfattade nämligen Gunnar Hökmarks fråga på det sättet att det var grundlagsskyddet som han ville diskutera, och jag har lämnat mina upplysningar på den grundvalen. Att det sedan självfallet finns all anledning att ställa stora krav på en regering och inte minst på en justitieminister att värna om tryckfriheten och yttrandefriheten är så självklart att jag inte trodde att vi skulle behöva debattera den frågan. Det sker med den lagstiftning vi har, och det sker över huvud taget genom de olika organ som samhället ställer till förfogande för att värna om yttrandefriheten och tryckfriheten. Och jag kan gärna föra en debatt med Gunnar Hökmark, om han anser att det är några brister i det avseendet.

Anf. 72 GUNNAR HÖKMARK (m):

Herr talman! I min fråga har jag tagit upp enskilda människors förmåga att utnyttja den fria debatten med tanke på den ökade makt som löntagarfonder kommer att ge den ideologi och den värdering som representeras av den socialdemokratiska fackliga och politiska rörelsen. Det framgår mycket klart av min fråga. Jag har inte ställt någon fråga om grundlagsändringar, utan jag har frågat vilka åtgärder justitieministern kan tänka sig att vidta för att skydda enskilda människors möjlighet att tycka fritt. På detta svarar justitieministern inte någonting.

Justitieministern hävdar att staten inte skall inskränka människornas yttrandefrihet, men om fackliga organisationer vill göra det, må det vara dem väl unt! Det är som om socialdemokraterna till den milda grad har blivit ett organisationernas parti, att man inte ser risken när organisationerna ges en ständigt ökande makt.

I ivern att genomföra löntagarfonderna sviker socialdemokratin ansvaret att slå vakt om den fria debatten. Det gäller inte bara att se till att staten inte

människorna har möjlighet att delta i en fri debatt.

I en annons från socialdemokratin heter det:

”Sverige ska vara ett land som styrs av folkmajoritetens berättigade intressen, men där den som är annorlunda och den som tänker annorlunda aldrig ska behöva uppleva iskyla och maktlöshet.”

Med tanke på de bojkottaktioner från fackföreningsrörelsen gentemot oliktankande som förekommit vill jag fråga: Vilka åtgärder avser Sveriges justitieminister att vidta för att garantera det finaste i den svenska demokratin, nämligen att människor fritt kan tycka och tänka?

Anf. 73 Justitieminister OVE RAINER:

Herr talman! Det skulle vara bra om Gunnar Hökmark mera konkretiserade vad han avser med sin fråga. Frågan är inte alls klart ställd; jag och mina medarbetare har haft stora svårigheter att utforma svaret, eftersom vi inte begripit frågan. Jag vill påstå att jag inte begripit frågan så mycket bättre nu heller. Men så mycket är klart och så mycket kan jag svara Gunnar Hökmark, att jag är beredd att medverka till alla åtgärder som kan vara nödvändiga för att man skall förstärka yttrandefriheten och tryckfriheten. Men får jag be om en mer konkret debatt kring denna fråga för att få klarhet i vad Gunnar Hökmark syftar till!

Anf. 74 GUNNAR HÖKMARK (m):

Herr talman! Det är möjligt att justitieministern som företrädare för ett parti som framför allt slår vakt om organisationernas intressen inte riktigt förstått vidden av min fråga, och jag ber om ursäkt för att jag inte varit tillräckligt tydlig.

Men i min fråga pekar jag på exempel där fackliga organisationer med fackliga medel försökt bojkotta medborgare som haft från fackföreningsrörelsen avvikande politiska åsikter, bl. a. i löntagarfondsfrågan. Jag frågade vilka åtgärder justitieministern med tanke på detta avser att vidta, eftersom löntagarfonder kraftigt kommer att öka makten och möjligheterna att reagera mot oliktankande.

För att få klarhet i en sak inför kommande debatter skulle jag vilja ställa en fråga till justitieministern. Anser justitieministern att den typ av aktiviteter som El-ettans i Stockholm aktion mot Eldon, fackets agerande i Skaraborg och LO-distriktet i Stockholm samt LO-ordföranden Stig Malms hot om politisk generalstrejk utgör exempel på är olika sätt att använda fackliga medel för att strypa den fria politiska debatten? Om han anser detta, är jag mindre oroad.

Anf. 75 Justitieminister OVE RAINER:

Herr talman! Jag tar självfallet avstånd från alla yttranden och åtgärder som kränker yttrande- och tryckfriheten.

Tisdagen den
8 november 1983

---

*Om åtgärder mot
visst fackligt
agerande*

Tisdagen den
8 november 1983

*Om rätten att ta del
av offentligt
anställds personakt*

Anf. 76 GUNNAR HÖKMARK (m):

Herr talman! I så fall skulle jag också vilja fråga justitieministern om han anser att den ökade ekonomiska, fackliga och politiska makt som löntagarfonderna kommer att ge den fackliga rörelsen möjliggör för fackliga organisationer att med större kraft inskränka den fria debatten på det sätt som justitieministern nyss har tagit avstånd från.

Överläggningen var härmed avslutad.

20 § Svar på fråga 1983/84:87 om rätten att ta del av offentligt anställds personakt

Anf. 77 Justitieminister OVE RAINER:

Herr talman! Med hänvisning till att uppgifter ur offentligt anställda tjänstemäns personakter kan utnyttjas i trakasseringssyfte har Karin Söder frågat mig vilka åtgärder regeringen är beredd att vidta för att förhindra att en offentligt anställd tjänsteman kommer till skada på grund av de gällande sekretessbestämmelserna.

Bestämmelser om sekretess för uppgifter i myndigheternas personaladministrativa verksamhet finns i 7 kap. 11 § sekretesslagen. Sekretessen är olika sträng för olika slag av uppgifter.

Sekretess gäller som huvudregel för bl. a. sådana uppgifter om en anställds personliga förhållanden som har lämnats till en psykolog eller personalkonsulent. För uppgifter om en anställds hälsotillstånd och vissa andra uppgifter om personliga förhållanden gäller också sekretess under vissa förutsättningar.

För övriga uppgifter som kan förekomma i myndighets personaladministrativa verksamhet gäller normalt inte någon sekretess alls. Skälet är att sådana uppgifter i allmänhet är förhållandevis harmlösa. När sekretesslagen kom till togs också uttrycklig ställning till att intresset av insyn i anställnings- och disciplinärenden är så stort att sekretess inte bör förekomma för uppgifter i sådana ärenden.

Den avvägning mellan offentlighet och sekretess som gjordes vid sekretesslagens tillkomst har på det hela taget fungerat tillfredsställande. Med hänsyn till den vikt jag fäster vid att offentlighetsprincipen har så få undantag som möjligt anser jag mig inte böra vidta någon åtgärd i den riktning Karin Söder åsyftar.

Jag vill också erinra om att den som trakasserar en offentligt anställd i vissa fall kan straffas för ofredande eller förgripelse mot tjänsteman.

Anf. 78 KARIN SÖDER (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka justitieministern för svaret.

Jag är i långa stycken överens med justitieministern, t. ex. så till vida att vi så långt möjligt skall hålla fast vid offentlighetsprincipen. Detta är viktigt, för om vi ser oss om i världen kan vi se hur det går där man inte har det öppna

har att handlägga mycket delikata frågor, där det gäller att hjälpa andra människor på olika sätt. De har att utöva en verksamhet som vi har beslutat om här i riksdagen. De skall alltså fullfölja de lagar som vi instiftar. Det är viktigt att den uppföljningen blir så korrekt som möjligt och följer de intentioner som riksdagen har haft. Det är då också nödvändigt att de offentliganställda kan göra detta med den trygghet att inte själva bli förföljda därför att de har fullföljt de uppdrag som de har. Det är dess värre så att det ibland förekommer – jag vill inte påstå att det är ofta – att man använder tillgången till personakter på ett sådant sätt att det som för oss kanske kan förefalla harmlöst i det sammanhanget inte blir harmlöst utan blir en del av en förföljelse. Det måste vara vår uppgift här i riksdagen och regeringens uppgift att se till att de som vi har i vår tjänst ute i landet, i kommuner och landsting och för den delen också i statlig verksamhet, kan göra detta på ett sådant sätt att de inte behöver känna sig förskräckta.

Jag blev själv förskräckt när jag i somras hörde ett program i radio, där en av våra mesta "tyckare" uppmanade folk att, som någon sorts led i att minska byråkratin, förfölja människor som hade att utöva sitt ämbete. Jag tror att det också gav många som arbetar träget en skräckvision av vad som skulle kunna komma.

Jag vill därför fråga justitieministern om det inte finns ett behov av – det framgår inte av svaret – att verkligen se till att de offentliganställda har det skydd som de behöver för att just kunna fullfölja de uppgifter vi har ålagt dem.

I det sammanhanget vill jag också ha ett ännu tydligare svar på frågan om den lagstiftning vi har anses vara till fyllest och om vi inte skulle kunna gå vidare och se på de personalansvariga inom socialmyndigheter m. m., vilka instruktioner de skall ha för att på bästa möjliga sätt kunna stödja dem som har att handlägga svåra frågor när det gäller människor som söker hjälp.

Anf. 79 Justitieminister OVE RAINER:

Herr talman! Jag kan med tillfredsställelse konstatera att Karin Söder och jag – jag hade inte heller väntat mig något annat – är ense om vikten av att man gör så få undantag som möjligt från offentlighetsprincipen. Jag har full förståelse för de problem som Karin Söder tar upp. Samtidigt är det så, som Karin Söder säger, att de lyckligtvis inte förekommer så ofta. Men detta är en mycket svår avvägning. Över huvud taget är sekretesslagen en lag som kräver avvägning mellan olika intressen. Jag är övertygad om att vi måste följa dessa frågor med uppmärksamhet, och om det inträffar fall av detta slag, som har blivit mer och mer frekventa, har vi säkert anledning att ingripa.

Anf. 80 KARIN SÖDER (c):

Herr talman! Jag är glad för detta förtydligande från justitieministerns sida, nämligen hans försäkran att han tänker följa dessa frågor med uppmärksamhet. Jag kan berätta att jag har fått brev från personer som

*Om tidpunkten för
planerad
ombyggnad av
polishuset i Solna*

arbetar i offentlig tjänst med förtidspensioner och svåra sociala problem och som själva har varit utsatta för trakasserier av detta slag. Jag vet också att det finns personalansvariga som känner sig vara i en mycket brydsam situation när de får sådana här förfrågningar då någon vill ta del av en personakt beträffande en anställd, därför att man inte anser sig ha fått det bidrag eller det beslut som man själv skulle ha velat ha av en tjänsteman. Det är egentligen en fråga om hur dessa tjänstemän skall kunna fullfölja våra intentioner i den lagstiftning som vi har beslutat om. Vi har också en skyldighet att ge dem trygghet i sin ämbetsutövning.

Jag är medveten om att det, som det står i svaret, finns möjligheter att följa upp fall som rör förgripelse mot tjänsteman, men vi har ett ansvar för att vi organiserar verksamheten så, att sådana situationer inte skall behöva uppstå.

Jag hoppas att jag kan ta det som justitieministern sade i sitt senaste inlägg till intäkt för att regeringen om det blir nödvändigt kommer att vidta åtgärder.

Jag vill till sist upprepa frågan om hur vi skall kunna förbättra situationen för de personalansvariga, som kanske borde få bättre instruktioner om hur de i känsliga fall skall hantera sådana här ärenden för att kunna vara det stöd för sina medarbetare som de är avsedda att vara.

Överläggningen var härmed avslutad.

21 § Svar på fråga 1983/84:102 om tidpunkten för planerad ombyggnad av polishuset i Solna

Anf. 81 Justitieminister OVE RAINER:

Herr talman! Hans Göran Franck har frågat mig när ombyggnaden av polishuset i Solna kan komma till stånd och vad regeringen är beredd att göra för att påskynda projektet.

Regeringen uppdrog den 27 augusti 1981 åt byggnadsstyrelsen att börja projektera om- och tillbyggnad av en förvaltningsbyggnad i Solna med lokaler för polisväsendet t. o. m. systemhandlingar. I beslutet föreskrevs bl. a. att projektet skulle ingå i byggnadsstyrelsens projektreserv och således kunna utföras när så är lämpligt ur sysselsättningssynpunkt. Byggnadsstyrelsen har kommit in med en begäran om att få fortsätta projekteringen t. o. m. bygghandlingar och även begärt att få byggnadsuppdrag.

Jag är väl medveten om att polisens lokaler i Solna är mindre ändamålsenliga och att det är angeläget att den planerade om- och tillbyggnaden kommer till stånd. Men mot bakgrund av det ekonomiska läget måste tyvärr även mycket angelägna byggnadsinvesteringar prövas noggrant. Jag ser därför ingen möjlighet för regeringen att nu ge klartecken för byggstart. Men behovet av konjunktur- och arbetsmarknadsåtgärder övervägs fortlöpande inom regeringskansliet. Bl. a. beslutade regeringen den 6 oktober i år att tidigarelägga statliga investeringar för ca 500 milj. kr.

Anf. 82 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Herr talman! Jag tackar justitieministern för svaret.

Polishuset i Solna är klart underdimensionerat. Vaktområdet är ett av de större i Stockholm och innefattar bl. a. Råsundastadion samt Haga slott, där utländska gäster ibland inkvarteras.

Onödig arbetstid går åt till förflyttningar inom de tre huskropparna, och risken för spilltid i gemensamhetslokaler, reception etc. är stor. De tre husen är vardera inte tillräckligt stora – 14–15 rum – för att inrymma en avdelning, varför kontakterna mellan husen är mycket frekventa.

Nuvarande arrestlokaler räcker bara till för den reserv som alltid måste finnas. Transporter av anhållna sker dagligen till närbelägna arrestlokaler, såsom arrestlokalerna i Sollentuna, Jakobsberg och Täby och Kronohäktet i Stockholm, men även till andra, mer avlägsna orter.

Vid besök som jag och en annan riksdagsledamot från Stockholms län gjorde hos Solnapolisen för någon tid sedan sade man att merkostnaderna för transporter m. m. uppskattades till ca 4 milj. kr. per år.

Det har nu gått mer än två år sedan regeringen uppdrog till byggnadsstyrelsen att projektera en ombyggnad. För projekteringsuppdraget anslags 4,2 milj. kr. Själva ombyggnaden beräknades då, i prisläget den 1 april 1980, motsvara 24,3 milj. kr. Det rör sig alltså om förhållandevis låga kostnader för ombyggnaden i jämförelse med de stora besparingar som skulle kunna göras.

I regeringsbeslutet definieras ombyggnadsprojektet till att omfatta bl. a. iordningställande av ny arrestenhet. De nya lokalerna skulle dimensioneras för 14 förvaringsrum för anhållna och 8 förvaringsrum för tillfälligt omhändertagna. Därjämte projekteras en specialcell.

Det föreligger mycket starka önskemål, inte bara från polisens sida utan också från allmänhetens, om att denna ombyggnad snarast kommer till stånd. Stockholmsområdet har fått mycket få anslag under senare tid för ombyggnader av denna typ. Projektet borde kunna utnyttjas av sysselsättningsskäl. Av betydelse är också att rikspolisstyrelsen stöder kraven.

Jag konstaterar med tillfredsställelse att justitieministern förklarat det angeläget att den planerade om- och tillbyggnaden kommer till stånd. Jag uttrycker förhoppningen att alla möjligheter tillvaratas för att igångsättande snarast skall kunna ske.

Överläggningen var härmed avslutad.

22 § Föredrogs och hänvisades

Propositionerna och skrivelsen

1983/84:34 till trafikutskottet

1983/84:36 och 39 till näringsutskottet

1983/84:42 till arbetsmarknadsutskottet

1983/84:47 till näringsutskottet

1983/84:49 till socialförsäkringsutskottet

1983/84:51 till justitieutskottet

1983/84:53 till jordbruksutskottet

1983/84:54 till trafikutskottet

Nr 19

Tisdagen den
8 november 1983

---

*Om tidpunkten för
planerad
ombyggnad av
polishuset i Solna*

Nr 19

Tisdagen den
8 november 1983

---

23 § Föredrogs och hänvisades
Proposition
1983/84:55 Bil. 1 mom. 2 och 3 till utrikesutskottet
i övrigt till justitieutskottet

Beträffande detta ärende hade regeringen föreslagit att riksdagen skulle besluta att motionstiden förkortades till tio dagar.

Kammaren beslöt förkorta motionstiden till att utgå torsdagen den 17 november.

24 § Föredrogs och hänvisades
Propositionerna
1983/84:56 och 62 till näringsutskottet

25 § Föredrogs och hänvisades
Redogörelse och förslag
1983/84:5 till konstitutionsutskottet
1983/84:6 till kulturutskottet

26 § Föredrogs och hänvisades
Motionerna
1983/84:39 till bostadsutskottet
1983/84:40 till justitieutskottet
1983/84:41 och 42 till finansutskottet
1983/84:43 till trafikutskottet
1983/84:44–49 till skatteutskottet

27 § Föredrogs men bordlades åter
Finansutskottets betänkanden 1983/84:4 och 6–10
Skatteutskottets betänkanden 1983/84:1–3 och 5
Justitieutskottets betänkanden 1983/84:1–3
Lagutskottets betänkanden 1983/84:1 och 2
Försvarsutskottets betänkanden 1983/84:1 och 2
Socialförsäkringsutskottets betänkanden 1983/84:1–3
Socialutskottets betänkanden 1983/84:4 och 5
Kulturutskottets betänkanden 1983/84:1 och 2
Näringsutskottets betänkanden 1983/84:1 och 2

28 § Anmäldes och bordlades
Proposition
1983/84:57 Fortsatt giltighet av lagen (1952:98) med särskilda bestämmelser
om tvångsmedel i vissa brottmål

29 § Anmälades och bordlades

Motionerna

1983/84:50 av *Tommy Franzén m. fl.*

Godkännande av vissa delar av ett avtal mellan staten och Rederiaktiebolaget Gotland m. m. (prop. 1983/84:14)

1983/84:51 av *Kersti Johansson* och *Arne Fransson*

Ny organisation för postverket (prop. 1983/84:34)

1983/84:52 av *Bo Lundgren*

Höjning av skatterna på drycker och tobak, m. m. (prop. 1983/84:37)

1983/84:53 av *Bertil Fiskesjö m. fl.*

Vissa ekonomisk-politiska åtgärder, m. m. (prop. 1983/84:40)

30 § Meddelande om interpellation

Meddelades att följande interpellation framställdes

den 7 november

1983/84:42 av *Gunnar Hökmark* (m) till justitieministern om ökat skydd för enskilda personers integritet:

Inom en rad olika samhällsområden har vi en debatt om de enskilda människornas integritet. Ytterst gäller denna vilken makt man skall ge olika kollektiv gentemot individen och vilken rätt man skall garantera individen gentemot olika kollektiv.

I ett fritt och öppet samhälle är det en självklarhet att varje medborgare själv avgör sin tillhörighet till olika organisationer. Det är likaså en självklarhet att den enskilde medborgaren som näringsidkare själv avgör vem han eller hon vill anställa. Ingen annan än den enskilde skall avgöra om han eller hon skall betala medlemsavgift till en organisation. Var och en skall fritt kunna avgöra om man skall utträda ur en organisation.

Detta är självklarheter som har att göra med den enskildes integritet. De gäller individens relation till kollektivet. I Sverige har lagstiftningen under lång tid medgett eller medverkat till att kollektiven fått mer makt att företräda de enskilda medborgarna. Inom alltför många områden har man sökt lösa problemen genom att ge kollektiven en större makt. Men problemen har kvarstått medan individens frihet och integritet ytterligare inskränkts.

Denna förskjutning av makten, från individ till kollektiv, har inte bara varit ett resultat av de offentliga kollektivens – stat och kommun – tillväxt. Olika intresseorganisationer har getts en ökad makt att företräda medborgarna, på bekostnad av de enskilda medborgarnas eget inflytande.

Nr 19

Tisdagen den
8 november 1983

---

*Meddelanden om
interpellation*

Statsmakten skall vara stark men begränsad. Den skall vara stark när det gäller att värna de enskilda människornas rätt men begränsad så att den inte inkräktar på deras frihet. Den skall vara stark när det gäller att stå emot olika intressegruppers påtryckningar men begränsad för att ge dem full frihet att föra fram sina åsikter. Detta är krav som måste ställas för att individens integritet skall värnas, för att organisationer, liksom stat och kommun, inte skall få en makt som inkräktar i medborgarnas frihet.

Tyvärr har regering och riksdag i många ärenden vikt sig för organisationer och gett dessa makt på individens bekostnad.

Medbestämmandelagstiftningen är ett sådant exempel. Förutom att MBL gett de fackliga organisationerna inom den offentliga sektorn en möjlighet att påverka politiska beslut, har MBL också inneburit att den enskildes inflytande som anställd alltid kanaliseras via fackliga organisationer. I många fall har det gjort att de enskilda på en viss arbetsplats förlorat sitt inflytande till en central facklig organisation med dess byråkrati – en byråkrati som inte sällan nonchalerar medlemsopinionen. I stället för inflytande för enskilda har vi fått förhandlingar för organisationer.

Inom hyressektorn har Hyresgästernas riksförbund genom lagstiftningen i praktiken getts monopol att företråda hyresgästerna, trots att majoriteten av hyresgästerna inte är medlemmar i organisationen.

Enskilda hyresgäster har ingen möjlighet att enskilt eller tillsammans tillvinna sig förhandlingsrätt om inflytande annat än om hyresnämnden eller bostadsdomstolen ger dem denna rätt. Dessa är partssammansatta organ bestående av företrädare för etablerade intresseorganisationer, hyresgästföreningen och fastighetsägarna. Enskilda hyresgästers rätt till egen förhandlingsordning är därigenom beroende av etablerade korporationers välvilja. Staten har därmed frånhänt sig plikten att slå vakt om de enskildas rätt.

Detta är två exempel på hur staten genom politiska beslut fråntagit den enskilde inflytande och rätt till förmån för etablerade intresseorganisationer.

Det finns också exempel på hur intresseorganisationer, själva eller sinsemellan, träffat avtal – över huvudet på den enskilde medborgaren – som inkränker den enskildes frihet och rätt.

Kollektivanslutningen av fackliga organisationer till socialdemokratin är ett exempel på hur viktiga beslut som berör den enskildes integritet fattas över huvudet på honom. Den enskilde ges inget lagligt skydd mot att en organisation kollektivansluter honom.

Inom arbetsmarknadsområdet finns exempel på avtal mellan arbetstagarorganisation och arbetsgivarorganisation som i praktiken innebär tvång till fackligt medlemskap. Ett exempel är följande:

En ung person i ett av våra krislän önskar starta eget företag inom byggbranschen. Som medarbetare tänker han till en början anställa en bror och en god vän. Det lokala facket i den ort där verksamheten skall bedrivas säger dock nej till detta. Enligt det "hängavtal", som man i praktiken måste ha för att kunna få uppdrag, sägs det: "Medlemmar i Svenska Byggnadsarbetareförbundet, bosatta inom det arbetsförmedlingsdistrikt där arbetsplatsen är belägen äga företräde vid anställning.

Eftersom hans utsikter att få uppdrag är minimala om han inte skrivit under avtalet innebär det ett tvång att anställa enbart medlemmar i fackliga organisationer. I praktiken innebär detta att arbetsgivarsidan och arbetstagsidan förhandlat bort rätten för den enskilde att själv avgöra om han skall vara fackligt ansluten eller ej, liksom man förhandlat bort rätten för en näringsidkare att själv avgöra vem han skall anställa.

På motsvarande sätt har en facklig organisation i Stockholms län rest krav på att en kommun vid personalneddragningar i första hand skall avskeda icke fackligt anslutna.

Inom Elektrikerförbundet har man bedrivit en kampanj mot enskilda företagare som haft icke-fackligt ansluten personal.

Gemensamt för dessa fall är att det saknas lagligt skydd för den som vill stå utanför facklig organisation. Genom de ömsesidiga relationerna mellan arbetsmarknadens parter finns det ett tvång till fackligt medlemskap.

På hyresmarknaden finns i dag avtal mellan hyresgäst rörelsen och fastighetsägarna som innebär att den enskilde hyresgästen på sin hyra tvingas betala ersättning till hyresgästföreningen, oavsett om han är medlem eller ej, oavsett om han vill eller ej. Intresseorganisationerna har beslutat att tvångstaxera den enskilde. Det finns inget lagligt skydd för dem som inte vill betala.

Inom vissa fackliga organisationer är det i dag i praktiken omöjligt att utträda. Fackföreningsavgiften dras direkt på lönen av arbetsgivaren. För att utträda måste man bli utesluten, och det blir man inte så länge man betalar sin medlemsavgift. Det finns inget lagligt skydd som slår fast den självklara rätten för var och en att själv bestämma om man skall vara medlem eller ej. Det avgör organisationen – så har nämligen organisationerna sinsemellan avtalat.

Dessa exempel visar hur olika organisationer fråntagit de enskilda medborgarna självklara rättigheter. Inskränkningarna av den enskildes integritet har inte beslutats av någon politisk instans.

Något skydd för den enskildes integritet finns inte. Staten värnar inte den enskilde i dessa sammanhang.

För ett parti och en regering som värnar den enskilde och som vill vara ett frihetens parti måste det vara oacceptabelt att organisationer – utan riksdagens beslut – inskränker den enskildes suveränitet. Det måste likaså vara angeläget att utnyttja den politiska makten så att människornas inflytande i första hand tillkommer dem själva och inte stora organisationer.

I en annons med temat "Ge Sverige en chans" har socialdemokratin uttryckt sig så här:

"Sverige ska vara ett land som styrs av folkmajoritetens berättigade intressen, men där den som är annorlunda och den som tänker annorlunda aldrig ska behöva uppleva iskyla och maktlöshet."

"Sverige ska vara ett land där hederligt arbete lönar sig, där vanligt folk kan ta sig ton mot all sorts överhet, och där man kan resonera förnuftigt med varann om de svårigheter och möjligheter som framtiden bjuder."

Inom områden som refererats ovan har kollektivets makt inneburit inträng

Tisdagen den
8 november 1983

---

*Meddelande om
frågor*

i individens frihet. Det gör det viktigt att stärka individens integritet.

Mot bakgrund av detta vill jag ställa följande frågor till statsrådet:

1. Är statsrådet beredd att medverka till förslag till förändringar i medbestämmandelagstiftningen så att de enskilda anställda ges större inflytande?

2. Är statsrådet beredd att medverka till förändringar i gällande lagstiftning som ökar de enskildas insyn och inflytande i de intresseorganisationer som företräder den enskilde i frågor som rör arbetsplatsen eller boendemiljön?

3. Är statsrådet beredd att förelägga riksdagen lagförslag som gör det också i praktiken möjligt för enskilda hyresgäster att själva förhandla med hyresvärd?

4. Är statsrådet beredd att föreslå riksdagen lag som förbjuder kollektiv anslutning till politiskt parti?

5. Är statsrådet beredd att förelägga riksdagen lagförslag som garanterar arbetstagaren rätten och möjligheten att stå utanför facklig organisation?

6. Är statsrådet beredd att medverka till att den enskilde hyresgästen ges rätten att själv avgöra om han eller hon skall betala hyresgästförening förhandlingsersättning och ersättning för boendeinflytande och fritidsaktiviteter?

7. Är statsrådet beredd att vidtaga åtgärder som gör det i praktiken möjligt för varje löntagare att utträda ur en facklig organisation?

31 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framstälts

den 7 november

1983/84:137 av *Per Unckel* (m) till utbildningsministern om ökad lärlingsutbildning:

Moderata samlingspartiet presenterade i våras riktlinjer för hur en stor del av gymnasieskolans yrkesutbildning skulle kunna flyttas över till företagen i form av lärlingsutbildning. Ett viktigt syfte med en sådan förändring skulle vara att öka utbildningens arbetsmarknadsanknytning och därmed kvaliteten. Vårens principförslag har i höst preciserats i en särskild rapport.

Reaktionerna på våra förslag – inte minst från företagen – har varit utomordentligt positiva. Det ger anledning att förmoda att ett snabbt genomförande av dessa också skulle kunna ge goda resultat när det gäller ungdomens sysselsättningsmöjligheter. Dröjsmål innebär uppenbart risker för att nya ungdomsgenerationer helt i onödan får svårigheter på arbetsmarknaden.

Mot denna bakgrund ber jag att till utbildningsministern få ställa följande frågor:

1. Är statsrådet nu beredd medverka till att en stor del av gymnasieskolans yrkesutbildning överförs till lärlingsutbildning i företagen i enlighet med det principförslag moderata samlingspartiet presenterat?

2. Om inte – i vilka avseenden har statsrådet invändningar mot det moderata förslaget?

1983/84:138 av *Bengt Wittbom* (m) till arbetsmarknadsministern om ungdomsarbetslösheten:

Den omfattande ungdomsarbetslösheten kan inte enbart förklaras av de faktorer som ligger till grund för arbetslösheten som sådan. Att särskilt ungdom har drabbats av arbetslösheten beror i hög grad på att starka hinder för yngre människor att komma in på arbetsmarknaden byggts upp under 1970-talet. Några av många samverkande faktorer är:

1. Frånvaron av naturliga ingångsjobb.
2. Yrkesutbildning som isolerar ungdomarna från arbetslivet.
3. Åmanlagar, MBL och andra lagar och avtal.
4. Tillämpning av lagar och avtal.

Ett tungt vägande skäl till att ungdomen gradvis har stängts ute från arbetsmarknaden är också de snabbt stigande lönekostnaderna. Under det gångna året har regeringen gjort utomordentligt litet för att minska dessa hinder för ungdomarna att komma in på arbetsmarknaden.

På vilka av ovan angivna problemområden är arbetsmarknadsministern beredd att vidta förändringar som varaktigt förbättrar ungdomarnas möjligheter på arbetsmarknaden?

den 8 november

1983/84:139 av *Pär Granstedt* (c) till jordbruksministern om sammansättningen av djurförsöksetisk nämnd:

Enligt uppgift har det förekommit att ansökan till djurförsöksetisk nämnd att få genomföra djurförsök hos nämnden prövats i s. k. tremannagrupp där en eller två ledamöter varit anställda hos det sökande företaget. Sådana företeelser riskerar att undergräva förtroendet för den etiska prövningen av djurförsök.

Är statsrådet beredd att genomföra sådana ändringar i föreskrifterna för djurförsöksetiska nämnder att ansökningar inte kan komma att prövas av anställda vid det sökande företaget?

32 § Kammaren åtskildes kl. 17.38.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON